

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Postoje adolescentů k užívání drog

Bakalářská práce

Autor:	Kristýna Jelínková
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce:	Mgr. Radka Skorunková, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Jelínková**
Osobní číslo: **P121428**
Studijní program: **UB7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání**
Název tématu: **Postoje adolescentů k užívání drog**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato bakalářská práce je zaměřena na postoje adolescentů k užívání drog. V teoretické části bakalářské práce nalezneme vymezení pojmu adolescence společně s charakteristikou tělesného a psychického vývoje adolescentů. Práce se dále zabývá drogovou problematikou, příčinami užívání drog, jejich riziky, dopady a též prevencí. Cílem praktické části je zjištění postojů adolescentů k drogám. Výzkum bude probíhat pomocí dotazníkového šetření. Výsledky budou porovnávány mezi studenty gymnázia, střední odborné školy a středního odborného učiliště.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Radka Skorunková, Ph.D.**
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **19. února 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. února 2016**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

Mgr. Kateřina Juklová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 17. dubna 2015

Kristýna Jelínková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Radce Skorunkové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

JELÍNKOVÁ, Kristýna. Postoje adolescentů k užívání drog. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. s. 68. Bakalářská práce

Bakalářská práce se zabývá postoji adolescentů k užívání drog na Akademii Světlá nad Sázavou. Na základě analýzy odborné literatury teoretická část práce definuje postoje, období adolescence, rizikové chování, návykové látky a prevenci. Hlavním cílem empirické části je zjistit, jaké mají studenti postoje k drogám, jaké jsou jejich zkušenosti s drogami a vztah k nim. Dále práce porovnává rozdíly mezi studenty gymnázia, maturitních a výučních oborů.

Klíčová slova: postoje, adolescence, rizikové chování, návykové látky, prevence

Annotation

JELÍNKOVÁ, Kristýna. The attitudes to drug abuse of today's adolescents. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. p. 68. Bachelor thesis

This Bachelor thesis deals with attitude of adolescents towards drug abuse in Světlá nad Sázavou Academy. Theoretical part of the thesis defines, on the basis of analysis of the technical literature, attitude, adolescence period, risk behavior, addictive substances and prevention. The main focus of the empiric part is to find students' attitude to drugs, their experience with drugs and also how are drugs regarded among them. Thesis also compare differences among students of grammar school, secondary school and apprentices.

Key words: attitude, adolescence, risk behavior, addictive substances, prevention

Obsah

Úvod	9
1. Postoje	10
1.1. Utváření a změny postojů	11
1.2. Funkce postojů	12
2. Adolescence	13
2.1 Vývojové změny v adolescenci	13
2.1.1 Tělesný vývoj	13
2.1.2 Kognitivní změny a emocionalita	14
2.1.3 Formování identity	14
2.1.4 Oblast vztahů	15
2.2 Vývojové úkoly v adolescenci (12–18 let) dle Havighursta	16
3. Rizikové chování v adolescenci	18
3.1 Druhy rizikového chování	18
4. Návykové látky	20
4.1 Příčiny užívání návykových látek	20
4.2 Vybrané skupiny drog	21
4.2.1 Tabák	21
4.2.2 Alkohol	22
4.2.3 Konopné látky	22
4.2.4 Halucinogeny	23
4.2.5 Stimulační látky	23
4.2.6 Opiáty	24
4.2.7 Těkavé látky	25
4.3 Vývojové stupně užívání drog	25
5. Prevence	28

5.1 Školní drogová prevence	28
5.1.1 Školní metodik prevence	29
5.1.2 Minimální preventivní program ve školách.....	30
5.1.3 Kritéria efektivního programu všeobecné prevence ve školách	31
5.1.4 Hlavní pedagogické principy primární prevence ve výuce	32
5.1.5 Příklady aktivit, které lze využít při výuce	33
6. Empirická část	35
6.1 Cíle empirické části	35
6.2 Metodologie výzkumu	35
6.3 Průběh výzkumného šetření a reprezentativní vzorek	35
7. Výsledky výzkumného šetření	38
7.1 Ověření výzkumné otázky č. 1	38
7.2 Ověření výzkumné otázky č. 2	39
7.3 Ověření výzkumné otázky č. 3	43
7.4 Ověření výzkumné otázky č. 4	45
7.5 Ověření výzkumné otázky č. 5	47
8. Diskuze	60
Závěr	62
Seznam použité literatury	63
Seznam tabulek	66
Seznam grafů	67
Seznam příloh	68

Úvod

Bakalářská práce se zabývá problematikou návykových látek a postoji adolescentů k jejich užívání. Problematika návykových látek mezi dospívajícími je v dnešní době stále aktuálnější tématem, což nám dokládají nejrůznější studie. Z těchto studií se dozvídáme, že věk dětí a mladistvých, ve kterém mají první kontakt s návykovými látkami, stále klesá a nelegální látky se též stávají snadněji dostupné. Jednou z nejznámějších studií zabývajících se užíváním návykových látek mezi dospívajícími je evropská studie ESPAD, která přináší každé čtyři roky výsledky o stavu dané problematiky. Tyto znepokojující informace jsou hlavním důvodem výběru tématu bakalářské práce.

Dalším faktorem, jenž je zohledněn při výběru tématu, je obor mého studia – společenské vědy. Domnívám se, že při výuce společenských věd případně občanské nauky lze správným vedením pozitivně působit na studenty v mnohých oblastech. Jedním z příkladů je právě drogová problematika a postoje studentů k ní.

Cílem práce je získat informace o postojích adolescentů k užívání drog, konkrétně studentů Akademie Světlá nad Sázavou. Akademie Světlá nad Sázavou je zvolena záměrně, neboť zde najdeme široké spektrum studijních oborů. Díky tomu lze výsledky porovnat mezi studenty gymnázia, maturitních a výučních oborů.

Pro zpracování bakalářské práce jsou zvoleny metody analýzy odborné literatury a kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum probíhá pomocí anonymního dotazníku z důvodu citlivosti výzkumného šetření.

Teoretická část práce definuje a specifikuje nejdůležitější termíny spjaté s daným tématem. Tyto termíny mají za úkol přiblížit problematiku každodenního života respondentů, tedy vývojové období adolescence. Dále prostředí, v němž se zkoumaná skupina respondentů pohybuje a v neposlední řadě samotnou problematiku návykových látek.

Empirická část prezentuje výsledky získané z kvantitativního výzkumu provedeného na Akademii Světlá nad Sázavou, především porovnání studentů gymnázia, maturitních a výučních oborů.

1. Postoje

Postoj je klíčovým pojmem nejenom psychologie osobnosti, sociální psychologie, ale také sociologie a sociální či kulturní antropologie. Tvoří přirozenou součást každodenního života. Termín postoj se do vědy dostal díky práci Charlese Darwina *Výraz emocí u člověka a zvířat*, která byla vydána v roce 1872. Na počátku 20. století se postoj stává ústředním termínem vznikající vědy, a to sociální psychologie (Výrost, Slaměnik a kol., 2008).

V odborné literatuře se setkáváme s řadou definic týkajících se postojů. V první řadě je však důležité si uvědomit rozdíl mezi postoji a názory. Názory jsou neutrální. Jedná se o výroky, o kterých si myslíme, že jsou pravdivé. Oproti tomu postoje jsou hodnotící, naznačující pocity ve vztahu k určité záležitosti. Názor se může stát postojem v případě, kdy obsahuje hodnocení (Hayesová, 2013).

Postoje vyjadřují vztah k nějakému objektu. Předmětem postoje může být cokoli – lidé, společenské skupiny, politické systémy, předměty atd. Nemusí to však znamenat, že k existujícímu předmětu má jedinec vytvořený postoj. Předpokládá se, že postoje se projevují ve spojitosti individuálního chování ve vztazích k jevům a především ve vztahu k sociálním objektům (Lašek, 2011). Postoje nemusí vždy být ukazatelem budoucího chování jedince, o čemž svědčí i tzv. Lapièrův paradox (1934, in Hayesová, 2013), který říká, že postoje, jež jsou vyjadřované verbálně, se mohou lišit od postojů, o nichž svědčí naše chování.

Postoje jsou složité a projevují se na mnoha úrovních. Hayesová (2013) popisuje postoje pomocí tří dimenzí, z nichž každá přispívá celku:

- kognitivní dimenze (poznávací) vypovídá o názorech, informacích a myšlenkách, které má jedinec o předmětu postoje,
- emocionální dimenze (citová) vypovídá o tom, co jedinec cítí k předmětu postoje, souvisí s vlastními emocemi, které vyvolává předmět a kognitivní obsah,
- behaviorální dimenze (konativní) vypovídá o sklonech k chování ve vztahu k předmětu postoje.

Definice postojů se liší v tom, kterou ze tří dimenzí zdůrazňují. Všechny z nich jsou však důležité pro celkový vývoj jedince. Definice, kterou předkládají Fishbein a Ajzen (1975, cit. dle Hayesové, 2013, s. 95), zní: „*Postoje jsou naučené predispozice*

k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost.“ Jinou definicí je definice navrhovaná Osgoodem, Sucim a Tannenbaumem (1957, cit. dle Hayesové, 2013, s. 95): *„Postoje jsou predispozice k reakci, které se od jiných stavů připravenosti liší hodnotícím charakterem reakce, ke které predisponují.“* Krech, Crutchfield a Ballachey (1962, cit. dle Hayesová, 2013, s. 95) předložili tuto definici: *„Postoje jsou stabilní systémy pozitivního nebo negativního hodnocení, emočních pocitů a technik jednání týkajících se sociálních cílů.“* A v Psychologickém slovníku od Hartla a Hartlové (2009, s. 442) je postoj definován jako *„sklon ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama.“*

1.1. Utváření a změny postojů

Postoje si utváří jedinec v procesu uspokojování potřeb. Příznivé postoje si vytváří k osobám či věcem, jež mu slouží k uspokojení, v opačném případě se tvoří postoje negativní. Kořeny mnoha postojů jsou také v sociální identifikaci a pomáhají jedinci s jeho přidružováním se k sociálním skupinám. Členství ve skupině znamená podporu postojů, neboť skupinové normy předepisují nejen chování, ale i postoje (Lašek, 2011). Výrazným vlivem při vyvážení postojů je také rodina. Bandura (1972, in Hayesová, 2013) například popsal jev, kdy děti velmi jednoduše přejímají postoje a myšlenky lidí ve svém okolí. Dále Petty a Caccioppo (1981, in Hayesová, 2013) zastávají názor, že postoje se vyvíjejí tak, jak se seznamujeme s daným objektem. Hayesová (2013) namítá, že lidé si často vytvářejí zaujatý postoj vůči objektům, o kterých nemají žádné informace, a dodává, že čím více máme informací, tím méně extrémnější city chováme.

Postoje mohou existovat izolovaně, avšak častěji se sjednocují do hodnotových systémů, které mají tendenci k soudržnosti. Povaha a rozsah vazby mezi jednotlivými postoji a hodnotovými systémy má zásadní význam pro jejich možnou změnu. Postojová změna je ovlivňována řadou faktorů – osobností jedince (především jeho inteligencí), kvalitou hodnotového systému, připojením se jedince k sociální skupině a percepční obranou (Lašek, 2011). Heider (1944, in Hayesová, 2013) zastával názor, že lidé se snaží dosáhnout tzv. kognitivní rovnováhy, neboli usilují o to, aby jejich postoje byly v souladu, neboť nesoulad mezi nimi by pro jedince představoval stresor. Dodává, že vzniklý nesoulad se jedinec snaží zmírnit pomocí změny postoje nebo pomocí změny

situace. T. Newcomb (1968, in Hayesová, 2013) doplňuje, že kognitivní nerovnováha vyvolává napětí pouze tehdy, je-li předmět pro člověka osobně významný.

1.2. Funkce postojů

Postoje plní řadu psychologických funkcí. Tyto funkce mají mimo jiné vliv na to, jak je postoj konzistentní a jak ho lze snadno změnit. Atkinsonová (2003) představuje pět základních funkcí postojů:

- Funkce instrumentální – je zřejmá především u postojů, které jsou zastávány z praktického hlediska. Vyjadřuje obecné touhy po dosažení odměny a prospěchu. Aby člověk postoj s instrumentální funkcí změnil, potřebuje být přesvědčen o tom, že nová alternativa bude prospěšnější.
- Znalostní funkce – objevuje se u postojů, které nám pomáhají vytvářet si názor na svět a uspořádávají a zpracovávají rozmanité informace. Postoje se znalostní funkcí mnohdy zjednodušují realitu a zkreslují vnímání událostí.
- Hodnotová funkce – jedná se o funkci vyskytující se u postojů, které vyjadřují hodnoty a odrážejí sebepojetí. Postoje s hodnotovou funkcí se nemění snadno.
- Ego-obranná funkce – vyskytuje se u postojů, které chrání před úzkostí a ohrožením sebeúcty. Příkladem může být hostilita vůči homosexuálně orientovaným osobám vyjadřovaná jedincem, který se obává vlastních homosexuálních pocitů.
- Sociálně adjustační funkce – je zřejmá u postojů, které pomáhají jedincům být součástí sociálního společenství. Postoje sloužící především sociálně adjustační funkci se mění se změnou sociálních norem.

2. Adolescence

Adolescence je významnou životní etapou každého jedince. Je považována za most mezi dětstvím a dospělostí. Události a zkušenosti, které se odehrají během tohoto období, jsou pro jedince velice důležité. Jedinec prochází řadou změn, jak biologických, psychických, tak i sociálních (Macek, 2003).

Termín adolescence pochází z latinského slovesa *adolescere* neboli dorůstat, dospívat či mohutnět. V českém jazyce je termín *adolescent* volně nahrazován označením *mládež* či *dospívající* (Macek, 2003).

Období adolescence nebylo v minulosti vždy vymezováno. Slovo adolescence označující určité vývojové období bylo poprvé použito v 15. století (Muuss, 1989 in Macek, 2003). I dnes se setkáváme s kulturami, kde období adolescence neexistuje. Je to způsobeno tím, že dosažení pohlavní zralosti jde ruku v ruce s dosažením zralosti sociální (Skorunková, 2011).

Adolescence je vývojové období mezi pubertou a ranou dospělostí a bývá označována jako druhá fáze období dospívání zpravidla od 15 do 20 let. Trendem posledních let je prodlužování této vývojové fáze z důvodu prodloužení délky profesní přípravy a doby závislosti jedince na původní rodině. Příkladem jsou vysokoškolští studenti. Smolík (2010) mluví o tzv. kultu mládí.

Macek (2003) rozlišuje tři fáze adolescence, které nekorespondují se základním vymezením období adolescence:

- časná adolescence 10 (11)–13 let,
- střední adolescence 14–16 let,
- pozdní adolescence 17–20 let.

2.1 Vývojové změny v adolescenci

2.1.1 Tělesný vývoj

Období adolescence je v biologickém smyslu spojováno s biologickým zráním, hormonálními změnami, schopností reprodukce a zrychlením tělesného růstu (Sobotková a kol., 2014).

Tělesný růst je značný především u chlapců, jejich postava mužní a získává dospělé proporce. Dívčí postava se zaobluje a stává se zcela ženskou (Skorunková, 2011).

Fyzická atraktivita je pro adolescenty velice důležitá. Podporuje jejich sebevědomí a ve skupině vrstevníků je ceněná (Skorunková, 2011). Nespokojenost s vlastním vzhledem může u určitých jedinců nabývat až bludného charakteru – dysmorfofobie (Langmeier a Krejčířová, 2006).

S tělesným vývojem souvisí také vývoj sexuálního chování. Ten je podmiňován rozvojem sexuálních emocí. Jde zde o schopnost sexuálního vzrušení, dosažení orgasmu a satisfakce a také o rozvoj citu zamilovanosti jako erotické fascinace sexuálním objektem (Vašutová, Panáček a kol., 2013).

2.1.2 Kognitivní změny a emocionalita

Kognitivní vývoj je vývojem poznávacích funkcí – vnímání, pozornosti, paměti, představování, fantazie, schopnosti myšlení a usuzování (Sobotková a kol., 2014). Většina změn kognitivního vývoje probíhá v období pubescence a v adolescenci se završuje. Styl myšlení se v adolescenci zdokonaluje. Adolescenti myšlenkově experimentují a používají nové způsoby řešení. Díky jejich nezátíženosti zkušenostmi, jež se mimo jiné projevuje tím, že často riskují, mají méně zábran a nepředvídají zcela důsledky svého jednání. Na vrcholu ve vývoji rozumových schopností je v adolescenci fluidní inteligence (Skorunková, 2011).

Adolescenti jsou emočně stabilnější než pubescenti a odeznívá jejich náladovost. Temperament se v adolescenci již nemění a jedinec ovládá své reakce. Důvodem je vyrovnávání hladiny hormonů a přizpůsobení organismu na pohlavní dospělost. U adolescentů se však často setkáváme s egocentrismem, radikalismem a nekompromisností pramenící z odmítání autorit (Macek, 2003).

V průběhu tohoto vývojového stádia nabývají pro jedince na významu zkušenosti a potřeba být v určitém vztahovém rámci efektivní, stabilní a oceňovaný. Změny v kognitivních a emocionálních procesech souvisejí se změnami postojů a vztahů k sobě, druhým a světu (Macek, 2003).

2.1.3 Formování identity

Adolescenti často myšlení obracejí do svého nitra, myšlení se stává introspektivním a sebekritickým. To souvisí se základním vývojovým úkolem – dosažením vlastní identity. Formování identity probíhá v různých oblastech života

a způsoby dosažení identity, autonomie a zodpovědnosti jsou velmi individuální (Sobotková a kol., 2014).

Nejznámější a nevlivnější jsou v tomto směru myšlenky E. H. Eriksona, který považoval formování vlastní identity za základní vývojový úkol adolescence. Vychází z Freudovy psychoanalýzy, ale současně bere v úvahu i faktory psychosociální a kulturní. Podle Eriksona probíhá vývoj jedince v osmi fázích. V každé etapě jedinec plní určitý vývojový úkol. Období adolescence je pátým stádiem životního cyklu a vyznačuje se hledáním vlastní identity (ego – identity), pochybnostmi o svém postavení ve společnosti, o sobě samém apod. (Macek, 2003)

Hledání identity u adolescentů probíhá pomocí experimentů, kdy se jedinec snaží nalézt svou vlastní cestu. Součástí vlastní identity je také dosažení identity sexuální a vyrovnání se s mužskou, či ženskou rolí. Jedinec se v této fázi usilovně snaží být sám sebou, blížit se svému ideálu a vše zvoleným směrem formovat (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Podle Langmeiera a Krejčířové úspěšná individualizace v tomto období znamená dosažení psychické diferenciacie - „*schopnosti vnímat sebe samého jako psychicky odlišeného od svých rodičů a vrstevníků*“ a psychické nezávislosti - „*schopnosti vnímat sebe sama jako jednjícího nezávisle na druhých i na jejich mínění bez nepříjemných pocitů úzkosti nebo viny*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 161).

Toto období pro adolescenty nebývá jednoduché, a proto potíže vyplývající z budování vlastní identity bývají spojovány s pojmem tzv. adolescentní krize (Skorunková, 2011).

Adolescenti, kteří dosáhli vlastní identity, mají zpravidla pozitivní sebeobraz, jsou flexibilnější a nezávislejší. Dosažení identity také souvisí s dobrými výsledky ve škole, s liberálním postojem k drogám a s odpovědným chováním (Macek, 2003).

2.1.4 Oblast vztahů

Jednou ze základních psychosociálních charakteristik adolescence je nová kvalita interpersonálních vztahů. Podle Langmeiera se období dospívání stává klíčové pro převzetí pozdějších dospělých rolí – partnerských, rodinných, přátelských i profesních (1983, in Macek, 2003).

Schopnost adolescentů obstat v interpersonálních vztazích se stává zdrojem jejich sebedůvěry, pocitu autonomie, vědomí vlastní účinnosti, a také kritériem

samostatnosti při jejich rozhodování. Důležitým aspektem interpersonálních vztahů je také rozvoj komunikačních dovedností (Macek, 2003).

Vztahy k rodičům a dalším autoritám mají zcela odlišný charakter než vztahy k vrstevníkům. „*V případě rodiny dominuje často snaha o zrovnoprávnění vlastní pozice, ve vztahu k vrstevníkům jde často především o vlastní zhodnocení.*“ (Macek, 2003, s. 53)

V období adolescence je důležitá partnerská komunikace mezi rodiči a dospívajícími. Záleží na postoji rodičů i na osobnosti adolescenta, jakým směrem se vztahy v rodině budou vyvíjet (Skorunková, 2011). Petersenová dokládá na řadě výzkumů, že vysoká míra konfliktů v rodině je charakteristická zejména pro adolescenty s tzv. rizikovým chováním (1988, in Macek, 2003). S tím souvisí i tvrzení Dekovice a Meeuse, kteří říkají, že kvalita vztahu mezi rodičem a adolescentem souvisí s kvalitou vrstevnických vztahů a že špatný vztah s rodiči zvyšuje počet kontaktů s vrstevníky (1993, in Macek, 2003).

Vrstevnické vztahy představují unikátní a těžko zastupitelný typ vztahu v adolescenci. Zprostředkovávají vzájemné poskytování názorů, pocitů a vzorců chování. Pro adolescenty je velice důležité, že jsou vrstevníky viděni, slyšeni a oceňováni, neboť díky tomu získávají pocit významnosti a jsou posilovány jejich vlastní pozice. Chování vrstevníků se stává také zdrojem standardů chování – ovlivňuje procesy rozhodování, je příležitostí pro osvojení si nových rolí a nápodobu a též zrcadlí zpětnou vazbu vlastního chování. Ve vývoji osobnosti se jedná o novou kvalitu socializace (Macek, 2003).

Projevy psychosexuálního vývoje adolescentů spočívají v navazování a rozvoji partnerských erotických vztahů. Psychosexuální vývoj neprobíhá izolovaně od uspokojování dalších potřeb – potřeby blízkosti, bezpečí či intimity, které jsou založeny na porozumění a spolupráci. Adolescenti s rizikovým chováním začínají s pohlavním stykem dříve a jsou dle výzkumů více promiskuitní (Macek, 2003). Zajímavostí, kterou uvádí Richards a kolektiv, je, že středoškoláci tráví přemýšlením o aktuálním, vysněném či potenciálním partnerovi 5–8 hodin týdně (1998, in Macek, 2006).

2.2 Vývojové úkoly v adolescenci (12–18 let) dle Havighursta

R. J. Havighurst (1948 – 1974) vytvořil koncept vývojových úkolů pro období adolescence, kde zohledňuje určitá očekávání společnosti od adolescentů a též samotné

potřeby a očekávání jedince. Úkoly v sobě zahrnují složku biologickou, psychologickou a kulturní. Mezi vývojové úkoly v adolescenci (12–18 let) Havighurst řadí (in Sobotková a kol., 2014):

- dosažení nových a zralejších vztahů s vrstevníky obou pohlaví,
- dosažení mužské nebo ženské sociální role,
- akceptování své tělesné konstituce,
- dosažení emoční nezávislosti od rodičů a jiných dospělých,
- připravení se na manželství a rodinný život,
- připravení se na ekonomickou nezávislost,
- osvojení si určité hodnoty a etického systému,
- dosažení společensky zodpovědného chování.

3. Rizikové chování v adolescenci

Rizikové chování je termín používaný v aktuálních dokumentech resortu ministerstva školství a nahradil dříve používaný pojem sociálně patologické jevy (Sobotková a kol., 2014).

Rizikové chování lze rozlišit do dvou kategorií. První kategorií je chování týkající se poškozování zdraví adolescentů, ať již tělesného nebo duševního. Druhou kategorií je chování, které je spjato s ohrožením společnosti (Macek, 2003).

V adolescenci dochází k nárůstu rizikových faktorů, což dokládá Dryfoos, který uvádí, že až 50 % adolescentů má během dospívání zkušenost alespoň s jednou z forem rizikového chování (1990, in Sobotková a kol., 2014). Z tohoto důvodu se rizikové chování v adolescenci stává zkoumaným pojmem nejenom vývojové a sociální psychologie, ale také kriminologie, sociální pedagogiky a dalších věd (Sobotková a kol., 2014).

S rizikovým chováním souvisí převážná část úmrtí v adolescenci a důsledky rizikového chování dospívajících jsou ekonomickou zátěží pro celou společnost. Světová zdravotnická organizace (WHO) považuje dospívající za rizikovou skupinu a stanovila syndrom rizikového chování v dospívání. Tento syndrom zahrnuje tři oblasti, které se vzájemně kombinují a mají společné příčiny (Hamanová a Kabíček, 2001, in Sobotková a kol., 2014).

Světová zdravotnická organizace vymezuje tyto složky syndromu rizikového chování (Sobotková a kol., 2014):

- zneužívání návykových látek,
- negativní jevy v oblasti psychosociálního vývoje,
- rizikové chování v oblasti reprodukční.

3.1 Druhy rizikového chování

Mezi rizikové chování Sobotková a kolektiv (2014) řadí následující jevy:

- záškoláctví,
- lhaní,
- agresivitu a agresivní chování,
- šikanu, kyberšikanu, násilné chování,
- obecně kriminální jednání, především krádeže,

- vandalismus,
- závislostní chování,
- rizikové chování na internetu,
- rizikové sexuální chování,
- rizikové chování v dopravě,
- extrémně rizikové sporty a hazardní aktivity,
- užívání anabolik a steroidů,
- nezdravé stravovací návyky,
- extremismus,
- xenofobii, rasismus, intoleranci a antisemitismus.

Každá z uvedených forem rizikového chování má svůj specifický původ a je podmíněna mnoha faktory – kulturními, psychologickými, sociálními, ekonomickými atd. (Macek, 2003)

Nejčastější formou rizikového chování v adolescenci je zneužívání návykových látek – konzumace alkoholu, kouření cigaret a zkušenosti s drogami, především s marihuanou. Zneužívání návykových látek adolescenty je spojováno se způsobem trávení volného času a typem vrstevníků (Sobotková a kol., 2014). Johnstone říká (1994, in Kyasová, 2003), že věk začátku užívání návykové látky je jedním z nejdůležitějších prediktorů pozdějšího úzu a má vztah k výskytu nežádoucích forem návykového chování.

Zajímavostí je, že americká agentura Bloomberg sestavila žebříček neřestí podle dat dostupných ze Světové zdravotnické organizace z roku 2012. Zkoumala 57 států z celého světa a porovnala, kolik dospělí lidé (15 – 64 let) v jednotlivých státech průměrně spotřebují alkoholu, tabáku a drog. Česká republika se umístila na prvním místě ve spotřebě alkoholu, v užívání drog na druhém a v kouření cigaret na pátém místě (Sobotková a kol., 2014).

4. Návykové látky

Období adolescence se stává rizikovým obdobím pro vznik problémů se závislostí na různých látkách. Adolescenty zajímají zážitky a pocity, proto často ignorují zdravý rozum (Townsend, 2009).

Označení droga se nejčastěji používá jako synonymum k označení nelegální návykové látky. Tímto pojmem lze označit jakoukoli látku, která ovlivňuje psychiku člověka a opakované užívání této látky je spojeno s rizikem vytvoření návyku a rozvoje závislosti. Účinky drog závisí na charakteru užití látky, její formě, množství a také způsobu užití (Radimecký a kol., 2007). Světová zdravotnická organizace považuje za drogu jakoukoli látku, která v případě, že je vpravena do těla, může pozměnit jednu či více funkcí (Matoušková, 2013).

Termín „droga“ prošel historickým vývojem a v mnoha publikacích se různí názory na jeho původ. Matoušková (2013) například uvádí, že pojem droga pochází z arabského slova durana, jehož původním významem bylo léčivo. Oproti tomu Záborský (2003) se přiklání k verzi, že má svůj původ ve francouzštině, kde bylo toto slovo používáno pro označení sušených nebo jinak konzervovaných orgánů rostlin a živočichů, které sloužily jako léčivo. Zároveň dodává, že v některých publikacích lze nalézt tvrzení, že termín droga pochází z holandského droog neboli suchý.

V odborné literatuře nalezneme různá dělení návykových látek. Nejčastěji se však používají tyto tři typy klasifikace (Záborský, 2003):

- podle vzniku (přírodní, semisyntetické, syntetické),
- podle typu působení a chemického složení (tlumivé látky, stimulancia, halucinogeny),
- podle stupně společenské nebezpečnosti.

V závislosti na kontextu se používá také rozdělení na drogy legální a ilegální. Záborský uvádí, že zákonný status jednotlivých látek závisí na „*vyjádření společenské nebezpečnosti posuzované v kulturním kontextu (tradicí, převažujícím náboženství, mírou rozšíření apod.) konkrétní společnosti*“ (2003, s. 16).

4.1 Příčiny užívání návykových látek

Drogy jsou již po tisíciletí vyhledávány díky jejich vlastnostem, rychlému užití a intenzivnímu zážitku. Zprostředkovávají jedinci stav změněného vědomí, ale i rozkoš a slast. Právě rozkoš a slast patří k základním lidským potřebám, ačkoli se míra

potřeby u jednotlivců liší. Existuje řada jiných způsobů, jak dosáhnout stavu změněného vědomí, ty jsou ale obvykle více náročné na vlastní aktivitu jedince, např. tanec, sport, sex, zamilování se apod. (Zábranský, 2003)

Existuje celá řada příčin, proč některé děti a dospívající propadají drogám. Užívání návykových látek u dětí se vyznačuje jistými specifiky, např. vyšším rizikem otrav, rychlejším vznikem závislosti, zaostáváním psychosociálního vývoje, vyšším rizikem nebezpečného jednání pod vlivem návykové látky apod. Návykové chování se u mládeže pojí také se selháváním v životních rolích a trestnou činností (Vašutová, 2005)

Hlavními příčinami návykového chování u adolescentů jsou podle Vašutové (2005) faktory sociální (vliv rodičů, sourozenců, kamarádů, médií apod.) a psychologické (nízké sebevědomí, potřeba společenského ocenění ze strany vrstevní, vysoký stupeň impulzivního a vzpurného chování apod.).

4.2 Vybrané skupiny drog

4.2.1 Tabák

Jde o sušené a dále zpracovávané rostliny označované jako tabák obecný nebo tabák selský. S tabákem se setkáváme ve formě cigaret, doutníků a dýmkového tabáku. Mimo tabáků určených ke kouření existují také tzv. bezdýmé tabáky. Mezi ně patří šňupací a orální tabák (Radimecký a kol., 2007).

Při užívání tabáku nedochází k žádným mimořádným zážitkům. Co se týče účinků tabáku, lze zmínit např. závrať, labilní náladu, bolest hlavy, nevolnost, zvracení atd. Tyto účinky se vyskytují zejména u osob s nízkou tolerancí. Výrazné komplikace se objevují zpravidla jako následek dlouhodobého užívání (Radimecký a kol., 2007).

Tabák spolu s alkoholem bývá první návykovou látkou, s níž se dítě setkává. Zde je důležité rozvíjet schopnosti dětí čelit reklamě, neboť právě reklamy tabákových výrobků jsou zaměřovány na děti a dospívající. Dítě, které zvládne odmítnout cigarety a alkohol, zvládá snadněji v pozdějších letech odmítnout i např. pervitin či heroin (Nešpor a Csémy, 2002).

Největší celoevropská studie – projekt ESPAD (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách) podává přehled o rozsahu užívání legálních a nelegálních látek mezi mládeží. Je realizována každé 4 roky od roku 1995. Výsledky poslední studie

z roku 2011, které se v České republice zúčastnilo 3913 studentů, ukazují, že alespoň jednou v životě kouřilo 75 % šestnáctiletých a kouření v posledních 30 dnech uvedlo 42 % respondentů (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.2 Alkohol

Alkohol patří k nejčastěji užívaným návykovým látkám v České republice. Vzniká kvašením rostlinných cukrů (pivo ze sladu, víno z hroznů a destiláty z nejrůznějších druhů plodů). Obsah alkoholu v pivě se diferencuje dle druhu a stupně piva, může být až 8%. Víno obsahuje 10–18 % alkoholu. Nejvyšší obsah mají destiláty, některé druhy mohou obsahovat i více než 50 % alkoholu (Radimecký a kol., 2007).

Alkohol je řazen z hlediska účinků mezi tlumivé látky. Malé dávky vyvolávají pocit uvolnění a euforie. Snižuje se schopnost pohotově jednat a soustředit se. Alkohol tlumí vnímání bolesti, zvyšuje sebevědomí, ale snižuje sebekritičnost a sebekontrolu. V případě užití vyšších dávek se objevují potíže s koordinací pohybů a rovnováhou a taktéž řeč se stává málo zřetelnou. Mohou se projevat různé depresivní stavy. Často se připojuje také ospalost, žaludeční nevolnost a zvracení (Radimecký a kol., 2007).

Jak již je výše zmíněno, alkohol spolu s tabákem bývá první návykovou látkou, s níž se dítě setkává. Podobně jako u tabáku je i u alkoholu důležité rozvíjet schopnosti dětí čelit reklamě. Dospívající alkohol poměrně často kombinují s marihuanou a jinými návykovými látkami. Účinky takových kombinací na jednání a myšlení bývají obtížně předvídatelné a zvyšuje se zde riziko nebezpečného chování (Nešpor a Csémy, 2002).

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že alkohol pilo téměř 98 % dotázaných a za pravidelné konzumenty lze považovat 60 % respondentů (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.3 Konopné látky

Zdrojem konopných látek je rostlina nazývaná konopí seté a konopí indické. Účinnou látkou je THC (delta-9-trans-tetrahydrocannabinol). Konopné látky existují ve dvou primárních formách – marihuana a hašiš. Marihuana je označení pro sušené květy samičí rostliny konopí. Obsah účinných látek je zde zhruba mezi 8 – 12 %. V případě hašiše se obsah účinných látek pohybuje kolem 40 %, neboť se jedná o pryskyřici z konopí. Konopné látky se užívají kouřením nebo perorálně (Radimecký a kol., 2007).

Při užití konopných látek dochází zpravidla k pocitu euforie, častá je také bezdůvodná veselost provázená neutichajícím smíchem (Radimecký a kol., 2007). Typickými znaky intoxikace konopnými látkami jsou zarudlé oči, zrychlení tepu a poruchy paměti. Při dlouhodobějším užívání dochází k ztrátě zájmů, mohou se dostavovat pocity úzkosti a deprese. U predisponovaných jedinců může intoxikace vyvolat schizofrenní onemocnění (Nešpor, 1997).

Konopné látky patří u nás mezi nejčastěji užívané nelegální látky. U dětí a dospívajících je častá souběžná konzumace různých látek nebo jejich střídání, a tak konopí vstupuje do vzájemného působení s různými návykovými látkami (Nešpor a Csémy, 2002). Oakley a Ksir (1996) upozorňují na fakt, že marihuana je mladými lidmi často považována za relaxační látku a jsou opomíjena rizika jejího užívání.

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že zkušenosti s užíváním konopných látek má 42,3 % respondentů (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.4 Halucinogeny

Halucinogeny zastupují rozsáhlou skupinu přírodních i syntetických látek. Mezi nejznámější zástupce halucinogenů patří lysohlávky, mezkalin, durman či LSD. Jde o látky, pro které jsou příznačné kvalitativní změny vědomí. Po požití halucinogenů dochází ke změnám psychiky, hloubky a intenzity vnímání, zvyšuje se vnímavost a jasnost sensorických vjemů (Radimecký a kol., 2007).

Pro intoxikaci halucinogeny jsou typické zrakové a sluchové halucinace, deformace času a prostoru. Přítomny jsou také změny nálad, stavy euforie a pocity štěstí. Stavy intoxikace se mohou rozvinout do nepříjemného stádia, pro které jsou charakteristické halucinace paranoidního typu, dezorientace a zmatenost. U predisponovaných jedinců může dojít k rozvoji psychiatrických onemocnění (Radimecký a kol., 2007).

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že zkušenosti s užíváním halucinogenních hub má 7 % respondentů a s užíváním LSD 5 % dotazovaných (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.5 Stimulační látky

Stimulační látky představují skupinu látek jak přírodního, tak syntetického původu. Jedná se o látky se stimulačním neboli budivým účinkem. Do této skupiny jsou

řazeny látky amfetaminového a kokainového typu. Na hranici mezi halucinogeny a stimulačními látkami je extáze (MDMA). Nejznámějším a u nás nejužívanějším představitelem stimulačních látek je pervitin. Jde o bílou krystalickou látku, která se nejčastěji aplikuje injekčně nebo šňupáním. Zdrojem pro výrobu pervitinu je efedrin nebo pseudoefedrin extahovaný z dostupných léčiv – Modafen, Nurofen Stopgrip, Rinopront apod. (Radimecký a kol., 2007) Jedovatost drogy zvyšují příměsi, které se používají při výrobě a bývají přítomné v konečném produktu – jód, aceton, fosfor, kyselina fosforečná atd. (Nešpor a Csémy, 2002)

Účinky stimulačních látek a jejich intenzita závisí zejména na množství látky, její čistotě a způsobu aplikace. Stimulační látky vyvolávají pocit euforie, spokojenosti, celkové povzbuzení, potlačení únavy a pocitu hladu, pocit psychické a fyzické síly a též uvolnění zábran. Při užití vyšší dávky může však dojít k úzkosti, neklidu, podráždění, zmatenosti, paranoidnímu myšlení a halucinacím. V případě dlouhodobého užívání se u jedinců rozvíjí psychická porucha označovaná jako toxická psychóza, kdy jedinec prožívá pocity akutního ohrožení a pronásledování (Radimecký a kol., 2007).

Stimulační látky mnohdy velmi rychle vyvolávají závislost a mohou vést k tělesnému chátrání a vážným duševním poruchám (Nešpor a Csémy, 2002).

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že zkušenosti s užitím pervitinu mají 2 % respondentů a s užitím extáze 3 % dotazovaných (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.6 Opiáty

Opiáty jsou rozsáhlou skupinou látek, která zahrnuje alkaloidy získávané ze surového opia, jehož základním zdrojem je mák setý. Opiáty mají tlumivý účinek, působí proti bolesti, navozují pocit euforie a zklidnění. Mohou však také vyvolávat negativní účinky jako je nevolnost, zvracení či neschopnost koncentrace (Radimecký a kol., 2007). Díky schopnosti tišit bolest jsou opiáty užívány v medicíně (Illes, 2002). Nejznámějším a u nás nejužívanějším představitelem opiátů je heroin. Jedná se o velmi jemný bílý prášek, který se aplikuje nejčastěji injekčně, šňupáním či inhalací (Radimecký a kol., 2007). Na trhu se objevuje heroin různé koncentrace (Nešpor a Csémy, 2002).

Po aplikaci heroinu přichází výrazná euforie a pocit subjektivní blaženosti. Dalšími příznaky intoxikace jsou nevolnost, hučení v uších, pocit tepla v obličeji

a svědění po celém těle. Rovněž nastupuje apatie, neschopnost se soustředit, pocity těžkých víček a poruchy vidění. Rizika užívání souvisejí také s životním stylem uživatelů. U uživatelů heroinu se objevují rizika jako podvýživa, snížená odolnost organismu, kožní a pohlavní choroby, celková tělesná sešlost, vyčerpání organismu a poškození životně důležitých orgánů (Radimecký a kol., 2007).

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že heroin či jiné opiáty užilo 1 % respondentů (Csémy a Chomynová, 2012).

4.2.7 Těkavé látky

Těkavé látky jsou vyráběny nejčastěji z nafty nebo zemního plynu. Mají schopnost uvolňovat se do okolí a rozpouštět látky organického původu. Výpary se nejčastěji inhalují z kusů látky nebo z igelitových sáčků. Příkladem těkavých látek jsou toluen, benzín, aceton apod. Těkavé látky jsou řazeny mezi tlumivé látky (Radimecký a kol., 2007).

Těkavé látky vyvolávají pocit euforie, prostorovou dezorientaci a halucinace. Intoxikace se projevuje nezřetelnou řečí, nekoordinovaností pohybů a svalovou ochablostí. U uživatelů těkavých látek se mohou vyskytovat agresivní projevy vůči okolí. Opakované užívání těkavých látek vede k poškození centrální i periferní nervové soustavy, srdečního svalu a dýchacích cest (Radimecký a kol., 2007).

Těkavé látky často slouží jako náhražkové drogy v situaci, kdy není jiná droga dostupná a poměrně často dochází ke zneužívání těchto látek v partách dětí a mládeže (Nešpor a Csémy, 2002).

Výsledky studie ESPAD z roku 2011 ukazují, že k čichání rozpouštědel se přiznalo 8 % dotazovaných (Csémy a Chomynová, 2012).

4.3 Vývojové stupně užívání drog

Stav v oblasti užívání nelegálních drog v České republice se od druhé poloviny devadesátých let vyznačuje nárůstem užívání všech typů nelegálních návykových látek. Ty, kteří mají zkušenosti s užíváním drog, dělíme na experimentátory, rekreační uživatele, osoby užívající škodlivě, dále problémové a závislé uživatele návykových látek (Radimecký a kol., 2007). Děti a dospívajících se týkají především první dvě stádia (Vašutová, 2005). K první zkušenosti s návykovou látkou dochází obvykle

v období adolescence ve skupině vrstevníků. Většina dětí a adolescentů osobní zkušenost s návykovou látkou po ojedinělém experimentu skončí (Marádová, 2006).

První fází vývojového stupně užívání drog je experimentování. Experimentováním je myšleno nepravidelné užívání většinou různých návykových látek. Za experimentátora bývá označována osoba, která má více než jednu zkušenost s užitím drog (Radimecký a kol., 2007). Experimentátor bere drogy s přáteli a poznává euforické zážitky. V emocionální sféře převládá zvědavost. V případě experimentování nejsou zdraví, pracovní způsobilost, výkonnost ani finance narušeny (Zábranský, 2003). Dospívajícím droga v této fázi pomáhá uniknout z reality a experimentování má za cíl hledání prožitku sounáležitosti s určitou skupinou nebo kulturou života. Jejich občasné experimenty zpravidla dovedou utajit před rodiči a blízkými (Marádová, 2006).

Další fází je rekreační užívání návykových látek. O rekreačním užívání se nejčastěji mluví v kontextu nočních zábavních podniků. V tomto prostředí jsou rozšířené především stimulační drogy. Motivací bývá u mladých lidí touha bavit se. Nejrozšířenější a rekreačně nejužívanější psychoaktivní látkou je však alkohol (Radimecký a kol., 2007). V emocionální sféře převládá touha po slasti. Zdraví v této fázi nebývá narušeno, avšak pracovní výkonnost a finance bývají leckdy dotčeny (Zábranský, 2003). Dospívající vnímá často toto období jako nejhezčí období svého života. Je spokojený, cítí se dobře a svým okolím je taktéž vnímán. Délka této fáze se u jednotlivců různí (Marádová, 2006).

Po fázi rekreačního užívání návykových látek následuje fáze škodlivého užívání. Ta nastává v případě, jestliže bylo prokázáno, že fyzické, nebo psychické poškození je zaviněno užitím nebo opakovaným užíváním návykové látky či látek (Radimecký a kol., 2007). V této fázi narůstá spotřeba drog, často dochází k tzv. instrumentalizaci drog a objevuje se zde hrozba patologického stavu (Zábranský, 2003).

Dalším vývojovým stupněm užívání drog je problémové užívání. Za problémové užívání je označováno injekční užívání drog nebo dlouhodobé užívání opiátů a amfetaminů. Převážnou část problémových uživatelů drog tvoří osoby užívající pervitin a heroin (Radimecký a kol., 2007). V této fázi se snižuje kontrola jedince nad drogou, stále si však udržuje iluzi, že je schopen kontrolovat své jednání (Zábranský, 2003). U adolescentů se hromadí dlouho neřešené obtíže, prohlubují se konflikty

v rodině a ve škole. V této fázi potřebuje dospívající podporu a volba abstinence pro něj znamená odvykací léčbu (Marádová, 2006).

Poslední fází je závislostní užívání. Z celé škály uživatelů návykových látek se závislými stává jen určitá část uživatelů. Mezinárodní klasifikace nemocí definuje závislost návykových látek jako nemoc (Radimecký a kol., 2007). Diagnóza se obvykle stanovuje v případě, kdy během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů (Nešpor, 2003):

- silná touha nebo pocit puzení užívat látky,
- potíže v sebeovládání při užívání látky,
- somatický odvykací stav,
- růst tolerance jako vyžadování vyšších dávek látek,
- zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky,
- pokračování v užívání přes jasné důkazy škodlivých následků.

5. Prevence

Slovo prevence pochází z latinského *praeventus*, což znamená zákrok předem. V širším slova smyslu prevence znamená předcházení nežádoucího jevu a ochranu před ním. Označuje veškeré aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativních jevů ve společnosti. V užším slova smyslu je chápána jako prevence jednotlivých negativních jevů – prevence delikvence, prevence šikany, prevence závislosti apod. (Štáblová, 1997)

Cílem prevence je snižování škod působených návykovými látkami, jako jsou vznik závislosti na návykových látkách, intoxikace, úrazy, četná zdravotní rizika apod. Účinná prevence by měla ovlivnit především chování ve smyslu podpory zdraví (Nešpor a Csémy, 1996).

V zásadě lze prevenci rozčlenit do tří oblastí (Zábranský, 2003):

- primární prevence – cílem je předejít zneužívání drog a oddálit první setkání dětí a dospívajících s drogami,
- sekundární prevence – cílem je prostřednictvím dostupných a kvalitních programů léčby a resocializace pomoci problémovým uživatelům drog a drogově závislým vést smysluplný a spokojený život,
- terciární prevence – je zaměřena na uživatele drog, kteří nejsou schopni nebo ochotni se užívání drog vzdát, cílem je předcházet následkům poškození či zhoršení jejich zdravotního stavu či jejich sociální situace.

5.1 Školní drogová prevence

Školní prevence by se měla zaměřovat na všechny legální i nelegální návykové látky. Školní prostředí a vzdělávání je obecně považováno za efektivní formu pro drogovou prevence, a to z důvodu, že školy navštěvuje většina dětí a dospívajících. Díky tomu mají školy unikátní pozici v prevenci drog (Richter, 2005).

Před rokem 1989 primární prevence drogových závislostí na školách téměř neexistovala. Po roce 1989 začaly vznikat první samostatné akce zaměřené na prevenci drogových závislostí. Tyto preventivní akce realizovalo jediné zařízení specializované na léčbu drogových závislostí DROP-IN. V těchto začátcích se jednalo pouze o jednorázové besedy na školách. V souvislosti s různými mezinárodními projekty, které měly nastartovat preventivní práci v České republice, se postupně zvětšoval počet

odborníků a institucí, jež se začaly zabývat drogovou prevencí jak teoreticky, tak i prakticky (Kalina a kol., 2003).

Protidrogové preventivní strategie realizované ve školách a školských zařízeních by měly respektovat především věk a osobnostní zvláštnosti žáků. V dnešní době většina preventivních programů vychází z teoretických poznatků ovlivňování chování. „*Nejčastěji je brán v úvahu „KAB model“ – „znalosti – postoje – chování“, nebo model tzv. vnitřních determinant ovlivňujících chování, který zahrnuje 1) specifické znalosti, 2) vnímání rizik, 3) vnímání sociálních norem, 4) chápání důsledků, 5) sebek porozumění.*“ (Kalina a kol., 2003, s. 300)

5.1.1 Školní metodik prevence

Školním metodikem prevence je pověřená osoba ve škole, jejíž povinnosti jsou uvedeny ve vyhlášce č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Činnosti, které školní metodik prevence vykonává, jsou metodické, koordinační, informační a poradenské. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Mezi hlavní povinnosti školního metodika prevence patří (Miovský a kol., 2010):

- koordinace tvorby a kontrola realizace minimálního preventivního programu,
- zajištění spoluprací s odbornými pracovišti v případě zjištění rizikového chování,
- vedení dokumentace týkající se poradenské činnosti a preventivních aktivit,
- získávání a předávání nových informací o rizikovém chování a preventivních programech,
- prezentace výsledků preventivní práce školy,
- vedení databáze možné spolupráce v oblasti prevence, orgánů státní správy a poskytovatelů preventivních programů,
- poskytování poradenství,
- podílení se na zachycování varovných signálů rizikového chování a na přípravě podmínek pro integraci žáků s poruchami chování, odlišných etnik apod.

Kvalifikačním předpokladem pro výkon činnosti školního metodika prevence je statut pedagogického pracovníka a absolvování studia k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence sociálně patologických jevů. Studium zahrnuje nejméně 250 hodin výuky, obhajobu závěrečné práce a závěrečnou zkoušku před komisí, po jejímž úspěšném složení získává absolvent osvědčení (Miovský a kol., 2010).

5.1.2 Minimální preventivní program ve školách

Minimální preventivní program je základním nástrojem prevence v resortu školství a vychází ze současné školní legislativy. Je závazným opatřením pro realizaci protidrogové politiky ve školách a školských zařízeních (Kalina a kol., 2003). Minimální preventivní program představuje poměrně složitou a komplexní intervenci. Jde o konkrétní dokument školy, který je zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností (Miovský a kol., 2012).

Minimální preventivní program je součástí školního vzdělávacího programu a vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu. Musí obsahovat jasně vymezené krátkodobé a dlouhodobé cíle, které vycházejí z podmínek školy. Je sestavován na konkrétní školní rok, je pravidelně evaluován a jeho vyhodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy. Podléhá kontrole České školní inspekce (Kikalová a Kopecký, 2014).

Minimální preventivní program je koncipován jako podpora vlastní aktivity žáků a studentů, zapojení celého pedagogického sboru a kooperace se zákonnými zástupci žáků a studentů. Zodpovídá za něj školní metodik prevence, na tvorbě a realizaci se však podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Dle potřeby má školní metodik prevence možnost spolupracovat s metodikem prevence příslušné pedagogicko-psychologické poradny (Miovský a kol., 2012).

Každá škola by měla mít ve svém archivu veškeré aktuální verze dokumentů, které tvoří rámec pro realizaci Minimálního preventivního programu. Těmito dokumenty jsou (Miovský a kol., 2012):

- platné školské dokumenty pro oblast primární prevence,
- koncepce primární prevence na úrovni celonárodní, kraje a obce,
- standardy odborné způsobilosti poskytovatelů primární prevence užívání návykových látek,

- dlouhodobá preventivní strategie školy,
- řád školy,
- krizový plán a postup školy při výskytu rizikových forem chování dětí a mládeže,
- sankční řád.

Pro vypracování efektivního preventivního programu je zapotřebí spolupráce všech pedagogických i nepedagogických pracovníků školy na všech úrovních. Zde jsou vymezeny základní úkoly a role všech zúčastněných stran na minimálním preventivním programu (Miovský a kol., 2012):

- ředitel školy je zodpovědný za podporu, vytváření a uskutečnění programu,
- školní metodik prevence řídí přípravu a realizaci programu,
- pedagogičtí pracovníci začleňují preventivní témata do výuky svých předmětů,
- třídní učitelé kontrolují rizikové chování ve svých třídách a participují na realizaci preventivního programu a jeho vyhodnocení,
- žáci aktivně kooperují na přípravě a uskutečnění preventivního programu,
- metodik prevence pedagogicko-psychologické poradny zajišťuje odbornou a metodickou pomoc pro školní metodiky prevence a je garantem kvality programů v daném regionu,
- krajský školní koordinátor řídí primární prevenci realizovanou v rámci krajské koncepce primární prevence,
- kooperace školy s jinými organizacemi, které poskytují preventivní programy v daném regionu.

5.1.3 Kritéria efektivního programu všeobecné prevence ve školách

Efektivita konkrétního preventivního programu ve škole závisí na mnoha kritériích. Mezi ta nejdůležitější kritéria, která by měla být respektována při tvorbě preventivního programu, můžeme zařadit tato (Nešpor a Csémy, 1998, in Kalina a kol., 2003):

- odpovídá věku,
- je malý a interaktivní,

- zahrnuje značnou část žáků,
- zahrnuje získávání důležitých sociálních dovedností a dovedností potřebných k životu,
- bere v úvahu místní specifika,
- využívá pozitivní modely,
- zahrnuje legální a nelegální návykové látky,
- zahrnuje snižování dostupnosti návykových látek,
- je soustavný a dlouhodobý,
- je prezentován kvalifikovaně a důvěryhodně,
- je komplexní a využívá více strategií,
- počítá s komplikacemi a nabízí dobré možnosti, jak je zvládat.

5.1.4 Hlavní pedagogické principy primární prevence ve výuce

V rámci primární prevence ve výuce je vymezeno šest základních pedagogických principů. Tyto principy je důležité dodržovat pro získání vysoké efektivity. Patří mezi ně (Kalina a kol., 2003):

- požadavek na stanovení cílů primární prevence – tento princip předpokládá zřejmé vymezení a formulaci cílů primární prevence tak, aby se shodovaly s protidrogovou strategií školského zařízení,
- soustavnost a dlouhodobost – tento princip předpokládá, že veškeré informace a aktivity primární prevence jsou uspořádány do funkčního systému, neboť akce nahodilé či jednorázové nelze považovat za efektivní,
- požadavek přiměřenosti – pro tento princip je důležité, aby obsah, forma a metody protidrogové prevence respektovaly věk, míru rizikovitosti, úroveň vědomostí, sociokulturní zázemí a postoje dané skupiny ke zneužívání návykových látek,
- obecný pedagogický princip názornosti – tento princip předpokládá, že v rámci primární prevence jsou využívány především pozitivní modely, s nimiž se cílová skupina ztotožňuje a jejichž způsoby lze uplatnit v situacích každodenního života,

- princip aktivnosti – tento princip předpokládá, že program primární prevence je malý a interaktivní, tak aby program aktivizoval poznávací, citové a volní procesy účastníků,
- princip uvědomělosti – tento princip předpokládá, že žáci a studenti chápou úlohu a význam získaných vědomostí a dovedností a dovedou je uplatit v každodenním životě.

5.1.5 Příklady aktivit, které lze využít při výuce

Existuje mnoho aktivit, které lze využít v rámci realizace preventivního protidrogového programu při výuce. Za vhodné aktivity jsou považovány ty, které u žáků a studentů posilují vlastní sebevědomí a pozitivní sebehodnocení, aktivity podporující uvědomění si vlastního systému hodnot a neměly by chybět ani aktivity týkající se drog a drogové problematiky obecně (Špaleková a kol., 2011).

Aktivita 1 – Moje klady

Cíle aktivity: Zaměřit se na pozitivní sebehodnocení a hodnocení druhých.

Rozsah: 20–30 minut

Pomůcky: papír a tužka

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální

Popis aktivity: Každý student napíše na papír co nejvíce svých kladných vlastností a schopností. Následně si své klady sečte a řekne, kolik jich sepsal. Další fází aktivity je vytváření přehledu skupinových kladů a jejich třídění (intelektuální, pohybové, umělecké apod.). Na závěr je vhodné zařazení takové diskuze, díky níž by učitel vedl studenty k zamyšlení nad svými pozitivy (Hermonchová, 1994).

Aktivita 2 – Čemu věřím

Cíle aktivity: Uvědomění si svých hodnot a jejich obhajoba.

Rozsah: 35 minut

Pomůcky: papír a tužka

Kompetence: komunikativní, sociální a personální

Popis aktivity: Učitel zadá studentům tři následující skupiny otázek: 1) Zapiš věci, kterým skutečně věříš. Proč jsou pro tebe důležité? 2) Na co nemáš pevný názor?

Co je příčinou tvé nerozhodnosti? 3) Rozhodl ses někdy v životě tak, že to ostatní překvapilo? Čeho se tvé rozhodnutí týkalo? V čem jsou klady takového způsobu jednání? Jaké problémy může takové chování přinášet? Na zodpovězení otázek mají studenti zhruba 15–20 minut. Následně učitel se studenty diskutuje a rozebírá s nimi jejich odpovědi (Hermochová, 1994).

Aktivita 3 - Změny

Cíle aktivity: Uvědomění si neustálého řetězce změn a srovnání vlastního pohledu s pozorováním druhých.

Rozsah: 40 minut

Pomůcky: papír a tužka

Kompetence: komunikativní, sociální a personální

Popis aktivity: Učitel dá studentům prostor k zamyšlení, jakým vývojem prošli v minulém roce – jak se změnili, čemu se naučili, co vidí jinak dnes než před rokem apod. Poté se studenti rozdělí do skupin, kde porovnávají své poznatky s poznatky ostatních členů skupiny. Následně probíhá diskuze v celé třídě (Hermochová, 1994).

Aktivita 4 – Čtyři plakáty

Cíle aktivity: Doplnit a korigovat vědomosti studentů o drogách a závislostech.

Rozsah: 45 minut

Pomůcky: papír a tužka

Kompetence: komunikativní, sociální a personální, k řešení problémů, k učení

Popis aktivity: Studenti se rozdělí do čtyř skupin. V první skupině studenti napíší, co je podle nich droga a jaké znají. Druhá skupina napíše, proč lidé užívají drogy. Studenti ve třetí skupině mají za úkol vypsát vše, co dle nich drogy způsobují. Poslední skupina se pokusí zamyslet, jaký preventivní program je nejúčinnější a z jakého důvodu. Následně skupiny prezentují své návrhy a učitel doplňuje a koriguje jejich vědomosti (Špaleková a kol., 2011).

6. Empirická část

Empirická část bakalářské práce vyhodnocuje výsledky vlastního výzkumného šetření probíhajícího na Akademii Světlá nad Sázavou.

6.1 Cíle empirické části

Pro ověření výzkumného cíle práce, byly stanoveny dílčí výzkumné otázky:

1. Kde studenti získávají informace o drogách?
2. Jaké mají studenti postoje k drogové problematice?
3. Jaká je dle studentů situace ve Světlé nad Sázavou?
4. Jak by se studenti zachovali v případě, že by jim byla nabídnuta droga?
5. Jaké jsou vlastní zkušenosti studentů s drogami?

Dále práce porovnává rozdíly mezi studenty gymnázia, maturitních a výučných oborů.

6.2 Metodologie výzkumu

Pro účely výzkumného šetření je použit anonymní dotazník. Hlavním důvodem je předpoklad, že studenti by mohli mít problém mluvit o vlastních zkušenostech s drogami s cizí osobou na půdě školy.

V úvodu dotazníku jsou uvedeny identifikační otázky týkající se pohlaví a studovaného oboru. Dále jsou v dotazníku využity uzavřené a polootevřené otázky, v nichž je možný výběr jedné či více odpovědí.

První otázka má za cíl zjistit, kde respondenti získávají informace o drogách. V následujících třech otázkách jsou zjišťovány postoje k užívání drog a jejich uživatelům. Další otázky cílí na to, jestli mají studenti povědomí o osobách ve svém okolí, které užívají zakázané látky, a zda se domnívají, že ve Světlé nad Sázavou lze lehce sehnat drogy. Následně se výzkum zaměřuje na to, jak by se respondenti zachovali v případě, že by jim byla nabídnuta nějaká nelegální látka. Na závěr jsou respondenti tázáni na vlastní zkušenosti s drogami a v případě pozitivní odpovědi popisují svůj první kontakt s drogami a četnost jejich užívání.

6.3 Průběh výzkumného šetření a reprezentativní vzorek

Výzkumné šetření se uskutečnilo v měsíci říjnu roku 2014. Probíhalo vždy na začátku vyučovací hodiny, aby po ukončení nenarušovalo vlastní vzdělávací proces.

Pro výzkumné šetření byli zvoleni za respondenty studenti Akademie Světlá nad Sázavou. Tato škola byla zvolena záměrně, neboť zde lze nalézt široké spektrum studijních oborů, od gymnázia po výuční obory.

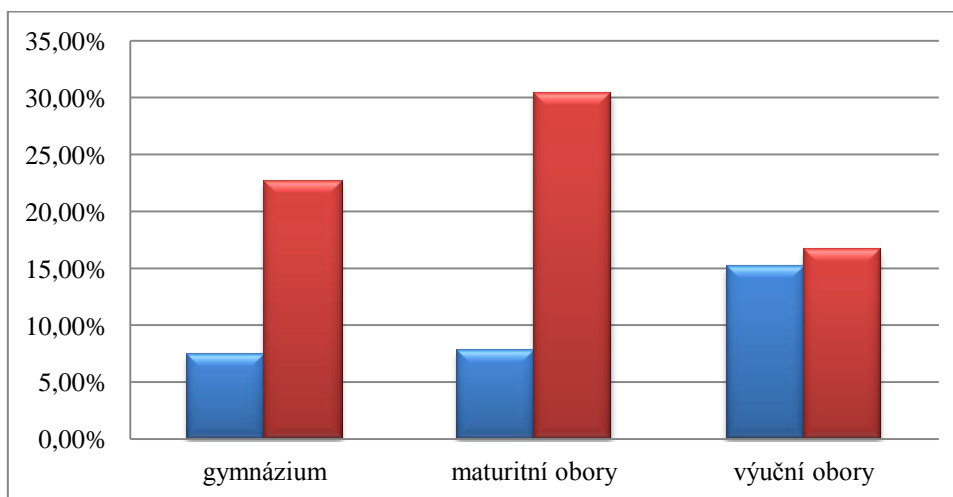
Výzkumného šetření se zúčastnilo přes 300 studentů, avšak některé dotazníky musely být vyřazeny pro nesprávné vyplnění. Analýza výsledků byla provedena z 283 dotazníků, z toho 85 respondentů studovalo gymnázium, 108 maturitní obory a 90 výuční obory. Z celkového počtu 283 respondentů bylo pouze 86 mužů, zbylých 197 respondentů byly ženy.

Charakteristiky reprezentativního vzorku popisují následné grafy.

Tabulka 1

Složení respondentů				
	gymnázium	maturitní obory	výuční obory	celkem
Muži	21	22	43	86
Ženy	64	86	47	197
Celkem	85	108	90	283

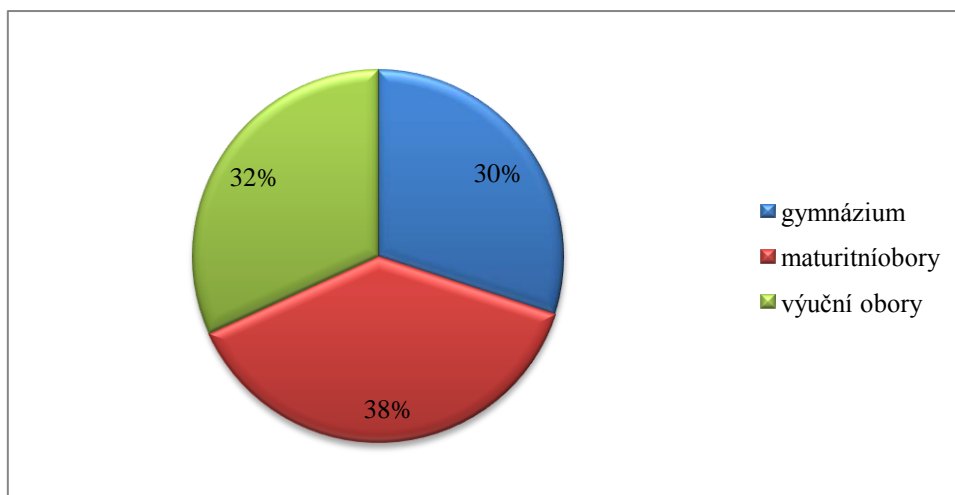
Graf 1: Grafické vyjádření tabulky 1

Tento graf ukazuje složení respondentů podle studovaného oboru. Gymnázium studuje 64 žen (22,61 %) a 21 mužů (7,42 %), maturitní obory 86 žen (30,39 %) a 22 mužů (7,77 %), výuční obory 47 žen (16,61 %) a 43 mužů (15,19 %).

Z celkového počtu 283 respondentů je zřejmá převaha žen 197 (70 %), což je způsobeno humanitním a sociálním zaměřením maturitních oborů. Muži se výzkumnému šetření zúčastnili v menší míře, zastupují pouze 86 respondentů (30 %).

Graf 2: Grafické vyjádření tabulky 1

Tento graf znázorňuje složení respondentů dle studované střední školy. Studenti gymnázia tvoří 30 % respondentů, studenti maturitních oborů 38 % a studenti výučních oborů 32 %.

7. Výsledky výzkumného šetření

Výsledky výzkumného šetření studentů Akademie Světla nad Sázavou jsou prezentovány v následujících tabulkách a jejich grafických vyjádření následně doplněných o komentáře.

7.1 Ověření výzkumné otázky č. 1

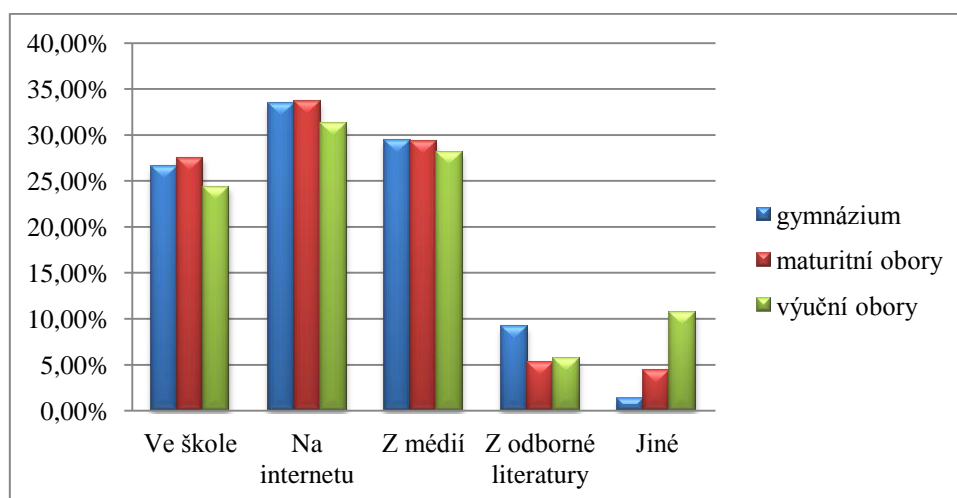
Kde studenti získávají informace o drogách?

U otázky zjišťující, kde respondenti získávají informace o drogách, byla možnost výběru několika odpovědí. Jelikož analýza by byla nepřehledná, rozhodla jsem se tabulku i graf zjednodušit a analyzovat vždy jednu možnost, proto se konečný součet odpovědí nerovná počtu dotazníků.

Tabulka 2

Kde studenti získávají informace o drogách?			
	Gymnázium	maturitní obory	výuční obory
Ve škole	26,61%	27,51%	24,38%
Na internet	33,49%	33,62%	31,25%
Z médií	29,36%	29,26%	28,13%
Z odborné literatury	9,17%	5,24%	5,63%
Jiné	1,38%	4,37%	10,63%

Graf 3: Grafické vyjádření tabulky 2

Tento zjednodušený graf nám ukazuje, že všechny sledované skupiny respondentů využívají k získávání informací o drogách téměř stejných zdrojů, bez ohledu na jejich studijní zaměření. Minimální odchylky se projevily pouze u studentů gymnázia, kteří získávají informace častěji nežli zbývající respondenti i z odborné literatury (9,17 %), a u studentů výučních oborů, kteří častěji volili možnost odpovědi „Jiné“ (10,63 %). V odpovědi „Jiné“ se nejčastěji u respondentů studujících výuční obory objevovala odpověď „od kamarádů“ nebo „z vlastní zkušenosti“.

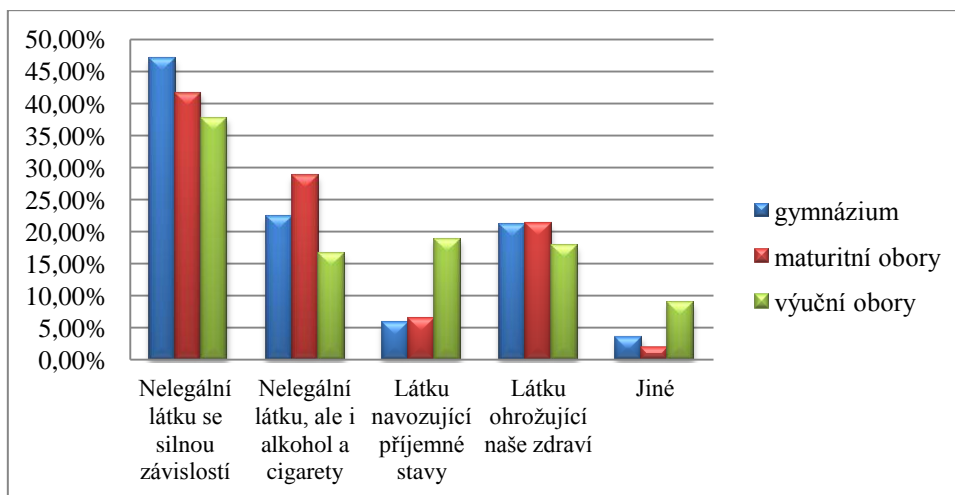
7.2 Ověření výzkumné otázky č. 2

Co si studenti představí pod pojmem droga?

Tabulka 3

Co si představíte pod pojmem droga?						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Nelegální látku se silnou závislostí	40	47,06%	45	41,67%	34	37,78%
Nelegální látku, ale i alkohol a cigarety	19	22,35%	31	28,70%	15	16,67%
Látku navozující příjemné stavy	5	5,88%	7	6,48%	17	18,89%
Látku ohrožující naše zdraví	18	21,18%	23	21,30%	16	17,78%
Jiné	3	3,53%	2	1,85%	8	8,89%

Graf 4: Grafické vyjádření tabulky 3

Tato otázka zjišťuje, co si adolescenti představují pod pojmem droga. Na výběr bylo několik možností. Nejčastěji volenou odpovědí byla možnost „*Nelegální látku se silnou závislostí*“, kterou zvolilo 47,06 % studentů gymnázia, 41,67 % studentů maturitních oborů a 37,78 % studentů výučních oborů. Následovala odpověď „*Nelegální látku, ale i alkohol a cigarety*“, kterou zvolili studenti gymnázia v 22,35 %, studenti maturitních oborů v 28,70 % a studenti výučních oborů v 16,67 %. Odpověď „*Látku ohrožující naše zdraví*“ upřednostnili studenti gymnázia v 21,18 %, studenti maturitních oborů v 21,30 % a studenti výučních oborů v 17,78 %. Odpověď „*Látku navozující příjemné stavy*“ vybralo 5,88 % studentů gymnázia, 6,48 % studentů maturitních oborů a 18,89 % studentů výučních oborů. Poslední nabízenou možností byla odpověď „*Jiné*“, kterou zvolilo 3,53 % studentů gymnázia, 1,85 % studentů maturitních oborů a 8,89 % studentů výučních oborů.

Tato otázka nám ukazuje značné odchylky u jednotlivých skupin. Např. u studentů maturitních oborů můžeme vidět odchylku týkající se druhé nabízené možnosti, kdy v 28,70 % odpovědí uváděli, že pod pojmem droga si nejenom představí nelegální látky, ale také alkohol a cigarety. Oproti tomu tuto možnost zvolilo 16,67 % studentů výučních oborů. Největší odchylka v odpovědích je však zaznamenána u třetí možnosti, kdy 18,89 % studentů výučních oborů uvedlo, že pod pojmem droga si představí látku navozující příjemné stavy. Studenti gymnázia tuto možnost zvolili pouze v 5,88 % a studenti maturitních oborů v 6,48 % případů.

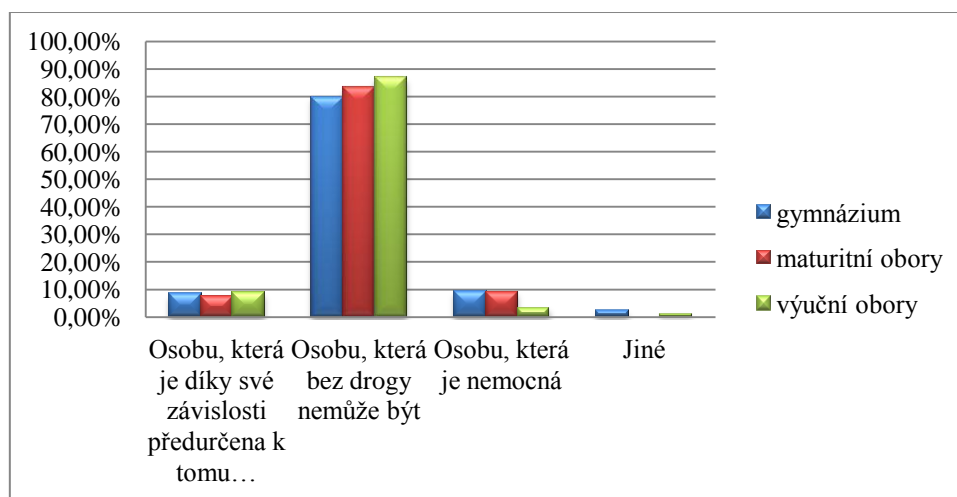
Domnívám se, že u této otázky můžeme vidět korelace, které vyplývají z vlastních zkušeností studentů s užíváním návykových látek.

Co si studenti vybaví, když se řekne „drogově závislý“?

Tabulka 4

Když se řekne „drogově závislý“, co si vybavíte?						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Osobu, která je kvůli své závislosti předurčena k tomu, aby překračovala zákon	7	8,24%	8	7,41%	8	8,89%
Osobu, která bez drogy nemůže být	68	80%	90	83,33%	78	86,67%
Osobu, která může být nemocná	8	9,41%	10	9,26%	3	3,33%
Jiné	2	2,35%	0	0%	1	1,11%

Graf 5: Grafické vyjádření tabulky 4

V uvedené otázce měly všechny dotazované skupiny adolescentů procentuálně téměř shodné odpovědi. Nejčastěji volily odpověď „Osobu, která bez drogy nemůže být“ (80,00 % – 86,67 %). Následovaly odpovědi „Osobu, která je díky své závislosti předurčena k tomu, aby překračovala zákon“ (7,41 % – 8,89 %) a „Osobu, která je nemocná“, kde se ovšem lišilo mínění studentů výučních oborů, kteří tuto odpověď zvolili pouze ve 3,33 % dotazovaných, oproti studentům gymnázia, již tuto odpověď vybrali v 9,41 %, a studentům maturitních oborů v 9,26 %. Odpověď „Jiné“ zvolilo pouze 3,46 % všech dotázaných.

Tato otázka neukazuje výrazné rozdíly mezi sledovanými skupinami. Můžeme zde rozpoznat, že jednotlivé skupiny se ve většině případů shodují. Jediná odchylka je

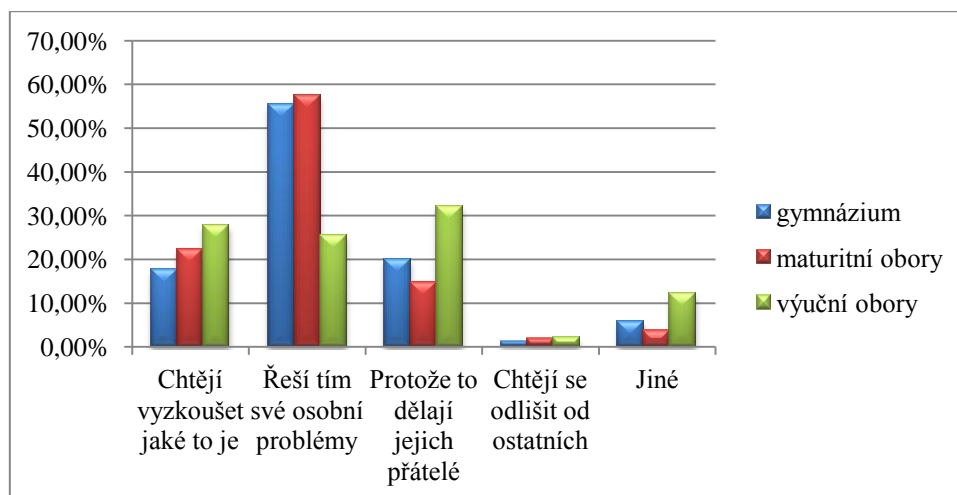
zaznamenaná u odpovědi „Osobu, která je nemocná“, což jsem naznačila již výše. Podle mého mínění může tato odchylka naznačovat fakt, že studenti výučních oborů si neuvědomují, že závislost bývá chápána jako nemoc a lidé závislí na drogách potřebují odbornou pomoc.

Z jakého důvodu podle studentů lidé užívají drogy?

Tabulka 5

Z jakého důvodu podle Vás lidé užívají drogy?						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Chtějí vyzkoušet jaké to je	15	17,65%	24	22,22%	25	27,78%
Řeší tím své osobní problémy	47	55,29%	62	57,41%	23	25,56%
Protože to dělají jejich přátelé	17	20%	16	14,81%	29	32,22%
Chtějí se odlišit od ostatních	1	1,18%	2	1,85%	2	2,22%
Jiné	5	5,88%	4	3,70%	11	12,22%

Graf 6: Grafické vyjádření tabulky 5

U otázky zjišťující důvody užívání drog jsem zaznamenala značné odchylky u jednotlivých skupin respondentů. Největší odlišnosti se vyskytují u studentů výučních oborů, již si myslí, že lidé užívají drogy, „Protože to dělají jejich přátelé“ (32,22 %), „Chtějí vyzkoušet jaké to je“ (27,78 %), „Řeší tím své osobní problémy“ (25,56 %)

a poměrně často uvádějí možnost „*Jiné*“ (12,22 %). Oproti této skupině dotazovaných jsou odpovědi respondentů gymnázia a maturitních oborů takřka totožné. Nejvíce studentů maturitních oborů (57,41 %) a gymnázia (55,29 %) se shodlo na odpovědi „*Řeší tím své osobní problémy*“. Studenti gymnázia zvolili v 20 % odpověď „*Protože to dělají jejich přátelé*“, v 17,65 % „*Chtějí vyzkoušet jaké to je*“ a 5,88 % zvolilo odpověď „*Jiné*“. Studenti maturitních oborů vybrali oproti studentům gymnázia jako druhou nejčastější možnost „*Chtějí vyzkoušet jaké to je*“ (22,22 %), následovala odpověď „*Protože to dělají jejich přátelé*“ (14,81 %) a „*Jiné*“ (3,70%). Možnost „*Chtějí se odlišit od ostatních*“ upřednostnilo nejméně respondentů (5,25 % všech respondentů).

V odpovědích na tuto otázku můžeme vidět značné odchylky u jednotlivých skupin respondentů. Největší odchylka je zaznamenána u odpovědi „*Řeší tím své osobní problémy*“, kterou volilo 55,29 % studentů gymnázia a 57,41 % studentů maturitních oborů oproti 25,56 % studentů výučních oborů. Odchylka může pramenit z faktu, že studenti výučních oborů vybrali v porovnání se studenty gymnázia a maturitních oborů častěji odpověď „*Jiné*“. Další zaznamenaná odchylka se vyskytuje u odpovědi „*Protože to dělají jejich přátelé*“, kde tuto možnost preferovalo 32,22 % studentů výučních oborů oproti 20 % studentům gymnázia a 14,81 % studentům maturitních oborů. Dle mého názoru odchylka vychází z předpokladu, že pro studenty výučních oborů jsou velice důležité vrstevnické skupiny, kterými jsou více ovlivnitelní než studenti gymnázia a maturitních oborů.

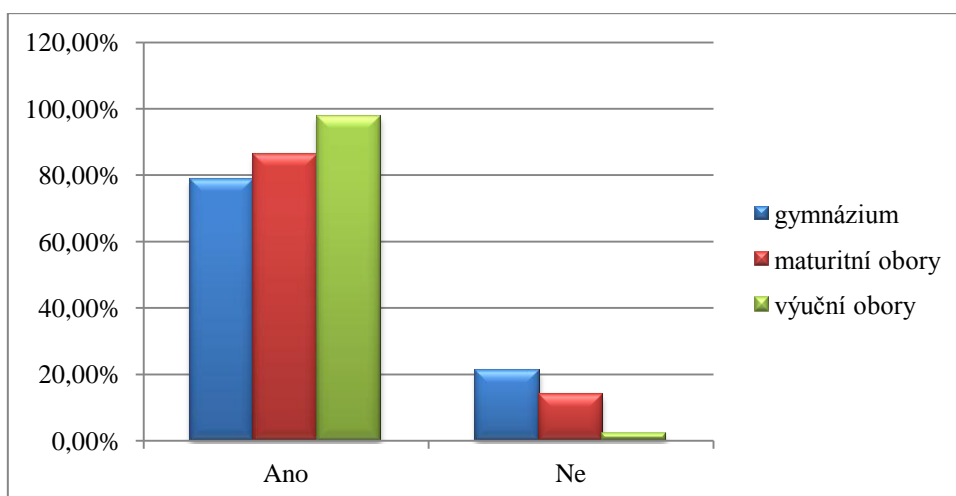
7.3 Ověření výzkumné otázky č. 3

Znají studenti ve svém okolí osoby, které užívají nelegální látky?

Tabulka 6

Znáte ve svém okolí osoby, které užívají nelegální látky?						
	Gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Ano	67	78,82%	93	86,11%	88	97,78%
Ne	18	21,18%	15	13,89%	2	2,22%

Graf 7: Grafické vyjádření tabulky 6

Otázka zjišťující, zda respondenti znají ve svém okolí osoby užívající nelegální látky, ukázala, že 97,78 % studentů výučních oborů, 86,11 % studentů maturitních oborů a 78,82 % studentů gymnázia zná ve svém okolí osobu užívající nelegální látku.

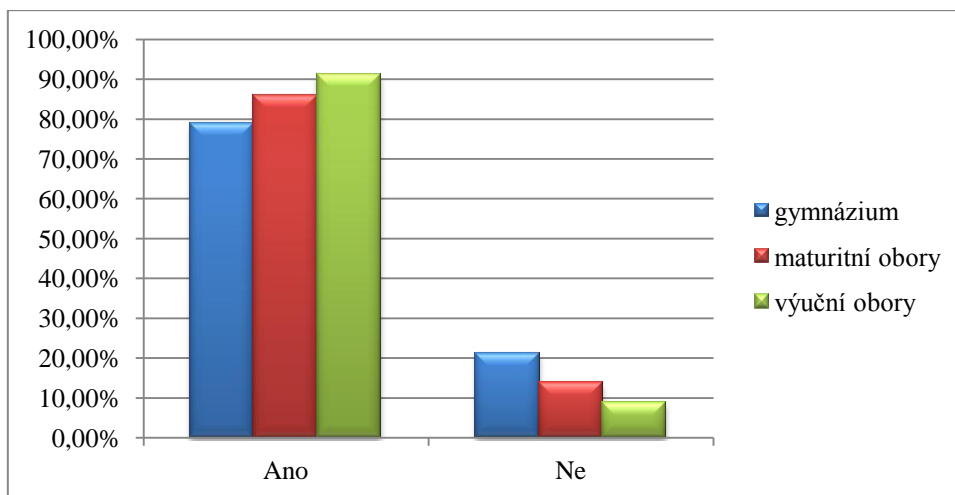
Z této otázky vyplývá, že většina všech dotazovaných (248 studentů) ve svém okolí zná osoby užívající nelegální látky. Výsledek, který nám ukazují odpovědi na tuto otázku, přisuzují faktu, že drogová problematika se ve Světlé nad Sázavou stává závažným problémem, především mezi mladistvými.

Lze podle studentů ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce drogu?

Tabulka 7

Myslíte si, že lze ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce drogu?						
	Gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Ano	67	78,82%	87	80,56%	82	91,11%
Ne	18	21,18%	21	19,44%	8	8,89%

Graf 8: Grafické vyjádření tabulky 7

Na otázku „Myslíte si, že lze ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce nelegální látky?“ odpovědělo kladně 91,11 % studentů výučních oborů, 86,11 % studentů maturitních oborů a 78,82 % studentů gymnázia.

Mínění většiny studentů je dle zaznamenaných odpovědí takové, že ve Světlé nad Sázavou lze lehce sehnat nelegální látku. Tato otázka koresponduje s předchozí a pouze potvrzuje již výše zmíněný fakt, že se ve Světlé nad Sázavou vytváří prostředí, které nahrává užívání drog.

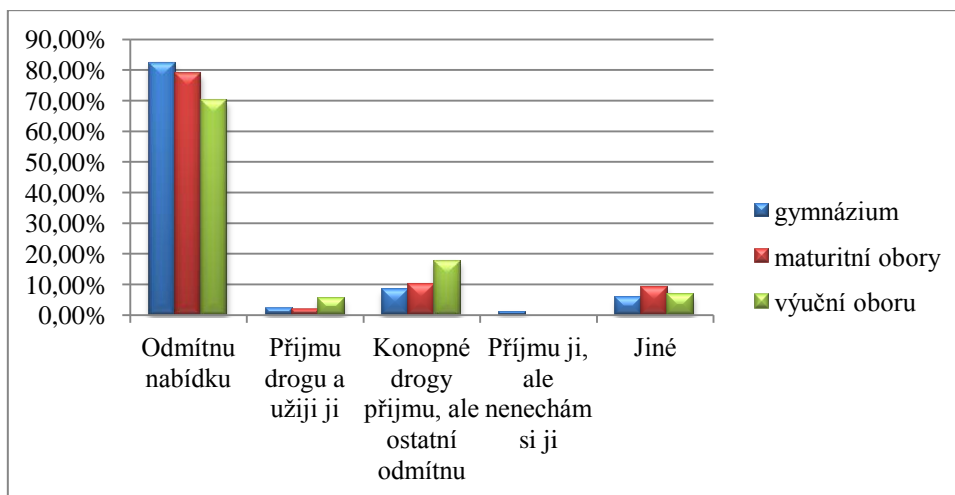
7.4 Ověření výzkumné otázky č. 4

Jak by se studenti zachovali v případě, že by jim byla nabídnuta droga?

Tabulka 8

Pokud Vám někdo nabídne drogu, jak se zachováte?						
	Gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Odmítnu nabídku.	70	82,35%	85	78,70%	63	70%
Přijmu drogu a užiji ji	2	2,35%	2	1,85%	5	5,56%
Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu	7	8,24%	11	10,19%	16	17,78%
Přijmu, ale nenechám si ji	1	1,18%	0	0%	0	0%
Jiné	5	5,88%	10	9,26%	6	6,67%

Graf 9: Grafické vyjádření tabulky 8

Na otázku zjišťující, jak se respondenti zachovají v případě, kdy je jim nabídnuta droga, využila většina respondentů odpověď „*Odmítnu nabídku*“ (studenti gymnázia v 82,35 %, studenti maturitních oborů v 78,70 % a výučních oborů v 70 %). Jako druhou nejčastější odpověď volili respondenti možnost „*Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu*“ (studenti gymnázia v 8,24 %, studenti maturitních oborů v 10,19 % a výučních oborů v 17,78 %). Odpověď „*Jiné*“ vybrali studenti gymnázia v 5,88 %, studenti maturitních oborů v 9,26 % a výučních oborů v 6,67 % odpověď. Možnost „*Přijmu drogu a užiji ji*“ zvolilo 2,35 % respondentů z gymnázia, 1,85 % respondentů z maturitních oborů a 5,56 % respondentů z výučních oborů. Možnost odpovědi „*Přijmu ji, ale nenechám si ji*“ využilo pouze 1,18 % respondentů gymnázia.

Otázka ukazuje, že většina dotazovaných (218 respondentů) by drogu nepřijala. Zde však můžeme vidět disproporci mezi gymnazisty a studenty výučních oborů, z jejichž řad by pouze 70 % nabídku odmítlo. Rozdíly jsou také patrné u možnosti „*Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu*“. Tuto odpověď volili nejméně studenti gymnázia (8,24 %), ovšem v podstatně větší míře se s ní dokázali ztotožnit studenti výučních oborů (17,78 %). S touto otázkou souvisejí následující analýzy, které nám objasní vlastní zkušenosti studentů s užíváním návykových látek.

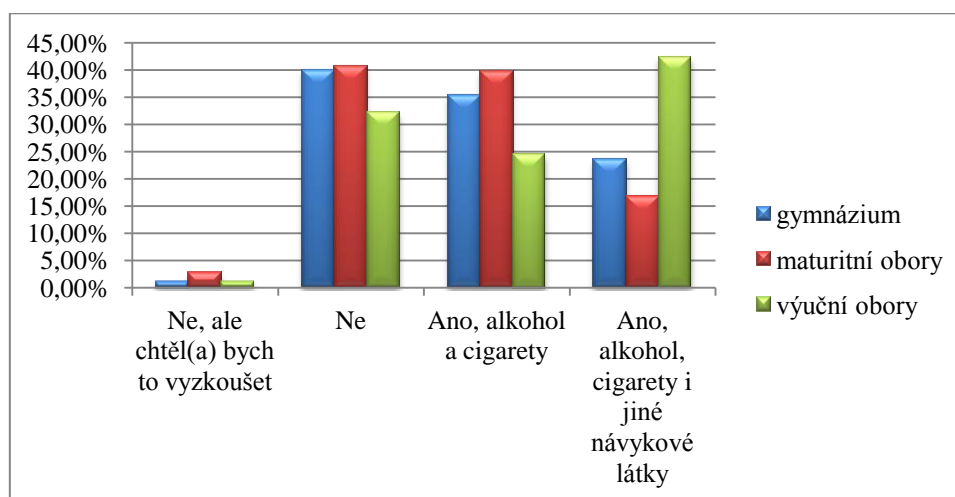
7.5 Ověření výzkumné otázky č. 5

Jaké jsou vlastní zkušenosti studentů s drogami?

Tabulka 9

Máte vlastní zkušenost s užíváním návykových látek?						
	Gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Ne, ale chtěl(a) bych to vyzkoušet	1	1,18%	3	2,78%	1	1,11%
Ne	34	40%	44	40,74%	29	32,22%
Ano, pouze alkohol a cigarety	30	35,29%	43	39,81%	22	24,44%
Ano, alkohol, cigarety i jiné návykové látky	20	23,53%	18	16,67%	38	42,23%

Graf 10: Grafické vyjádření tabulky 9

Tato otázka zjišťuje, mají-li respondenti vlastní zkušenosti s návykovými látkami, nebo zda by je chtěli vyzkoušet. Respondenti zde mohli zvolit více odpovědí, tudíž odpověď „Ano, alkohol, cigarety i jiné návykové látky“ sdružuje ve výše uvedeném grafu respondenty, kteří zvolili odpověď „Ano, alkohol a cigarety“ v kombinaci s dalšími druhy návykových látek. Bližším rozbořením se zabývají další analýzy.

Na otázku „Máte vlastní zkušenost s užíváním návykových látek?“ odpovědělo „Ne“ 40 % respondentů z gymnázia, 40,74 % respondentů z maturitních oborů a 32,22 % respondentů z výučních oborů. Odpověď „Ano, alkohol a cigarety“ zvolili studenti gymnázia v 35,29 %, studenti maturitních oborů v 39,81 % a výučních oborů

v 24,44 %. Možnost „*Ano, alkohol, cigarety i jiné návykové látky*“ byla gymnazisty vybrána v 23,53 %, studenty maturitních oborů v 16,67 % a studenty výučních oborů v 42,23 %. Poslední možnost „*Ne, ale chtěl(a) bych to vyzkoušet*“ upřednostnilo 1,18 % studentů gymnázia, 2,78 % studentů maturitních oborů a 1,11 % studentů výučních oborů.

Největší odchylka je zaznamenána v případě odpovědi „*Ano, alkohol, cigarety i jiné návykové látky*“, kterou zvolilo 42,23 % respondentů z výučních oborů oproti 23,53 % respondentů z gymnázia a 16,67 % respondentů z maturitních oborů. Z výše uvedeného vyplývá, že studenti výučních oborů mají oproti studentům gymnázia a maturitních oborů podstatně větší zkušenosti s užíváním návykových látek.

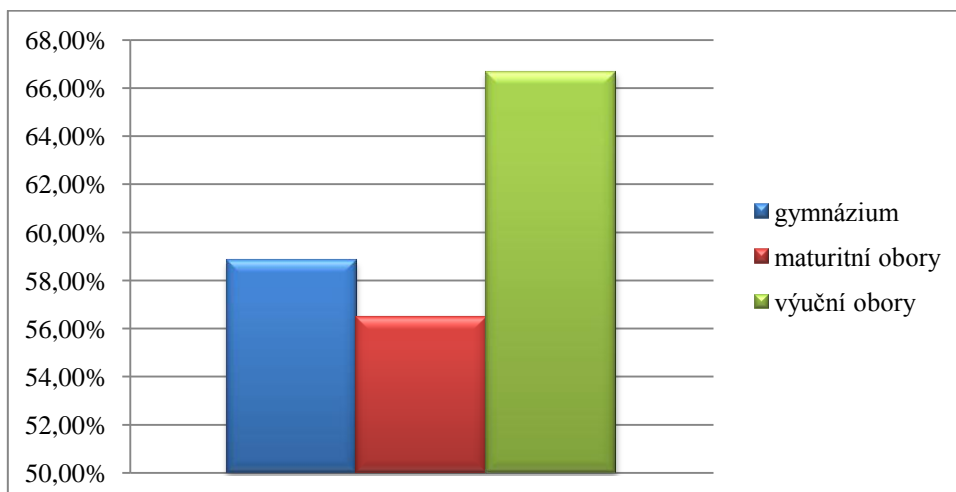
V následujících podkapitolách jsou zkoumány jednotlivé návykové látky.

Alkohol a cigarety

Tabulka 10

Alkohol a cigarety			
	gymnázium	maturitní obory	výuční obory
počet respondentů	50	61	60
v procentech	58,82%	56,48%	66,67%

Graf 11: Grafické vyjádření tabulky 10

Tento graf procentuelně zobrazuje zkušenosti respondentů s užíváním cigaret a alkoholu. Zde jsem bohužel sledovala zkušenosti respondentů s cigaretami a alkoholem společně, proto nemohu podat přesné informace k jednotlivým návykovým

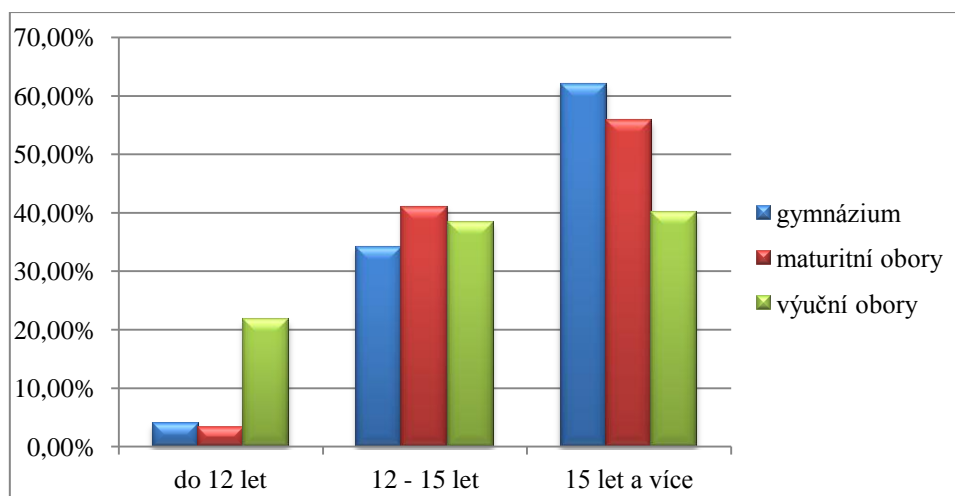
látkám. V grafu jsou zahrnuti i studenti, kteří v předchozím grafu volili odpověď „Ano, alkohol, cigarety i jiné návykové látky“.

Studenti gymnázia mají s alkoholem či cigaretami zkušenost v 58,82 %, studenti maturitních oborů se s uvedenými látkami setkali v 56,48 % a studenti výučních oborů v 66,67 %.

Tabulka 11

Věk při první konzumaci alkoholu či cigaret						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
do 12 let	2	4%	2	3,28%	13	21,67%
12 – 15 let	17	34%	25	40,98%	23	38,33%
15 let a více	31	62%	34	55,74%	24	40%

Graf 12: Grafické vyjádření tabulky 11

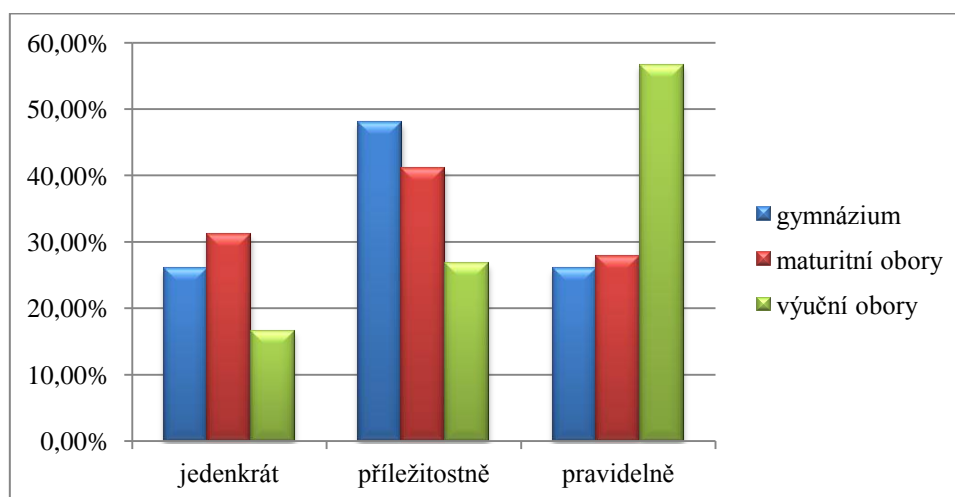
Tento graf zobrazuje respondenty, kteří v předchozí odpovědi uvedli, že mají zkušenosti s alkoholem či cigaretami, a jejich první kontakt s těmito návykovými látkami. Studenti gymnázia v 62 % poprvé konzumovali alkohol a cigarety v patnácti letech věku a později, v 34 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem a v 4 % do dvanácti let. Studenti maturitních oborů konzumovali poprvé alkohol a cigarety v 55,74 % v patnácti letech věku a více, v 40,98 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem a v 3,28 % do dvanácti let. Studenti výučních oborů poprvé konzumovali alkohol

a cigarety v 40 % v patnácti letech věku a více, v 38,33 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem a v 21,67 % do dvanácti let.

Tabulka 12

Četnost konzumace alkoholu či cigaret						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Jedenkrát	13	26%	19	31,15%	10	16,67%
Příležitostně	24	48%	25	40,98%	16	26,67%
Pravidelně	13	26%	17	27,87%	34	56,67%

Graf 13: Grafické vyjádření tabulky 12

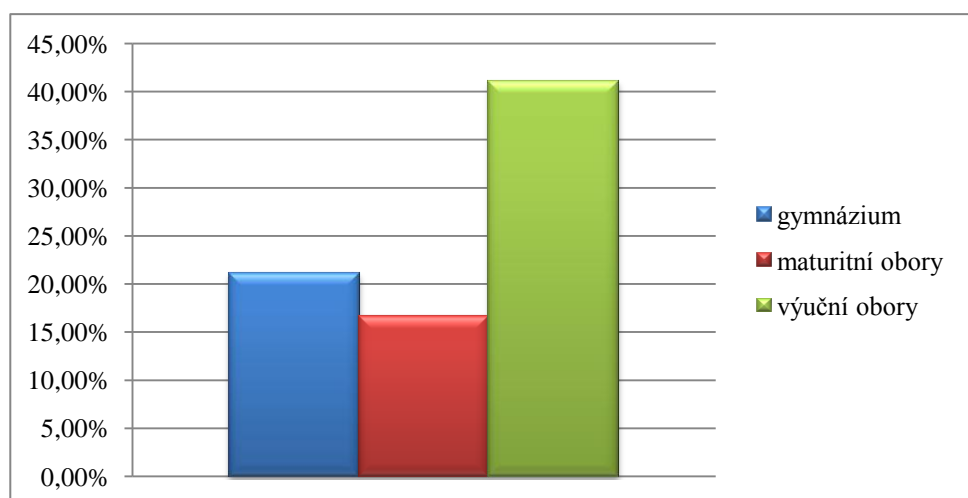
Tento graf ukazuje četnost užívání alkoholu a cigaret respondenty, kteří uvedli, že mají s těmito látkami zkušenosti. Pravidelně užívá alkohol a cigarety 26 % studentů gymnázia, 27,87 % studentů maturitních oborů a 56,67 % studentů výučních oborů. Příležitostně užívá alkohol a cigarety 48 % studentů gymnázia, 40,98 % studentů maturitních oborů a 26,67 % studentů výučních oborů. Jedenkrát v životě užilo alkohol a cigarety 26 % studentů gymnázia, 31,15 % studentů maturitních oborů a 16,67 % studentů výučních oborů.

Konopné drogy

Tabulka 13

Konopné drogy			
	gymnázium	maturitní obory	výuční obory
počet respondentů	18	18	37
v procentech	21,18%	16,67%	41,11%

Graf 14: Grafické vyjádření tabulky 13

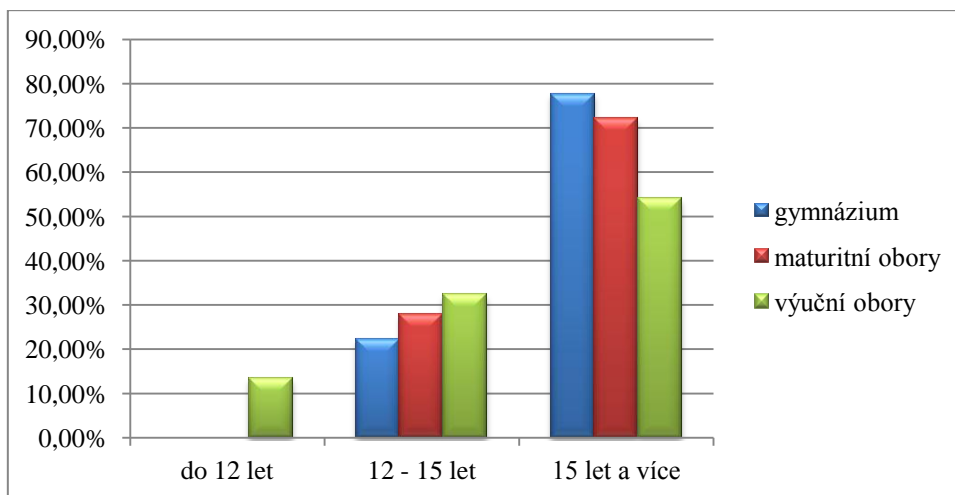

Tento graf procentuálně zobrazuje zkušenosti respondentů s užíváním konopných drog. Nejčastěji takové drogy užili studenti výučních oborů (41,11 %), dále studenti gymnázia (21,18 %) a studenti maturitních oborů (16,67 %).

Tabulka 14

Věk při první konzumaci konopných drog						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
do 12 let	0	0%	0	0%	5	13,51%
12 – 15 let	4	22,22%	5	27,78%	12	32,43%
15 let a více	14	77,78%	13	72,22%	20	54,05%

Graf 15: Grafické vyjádření tabulky 14

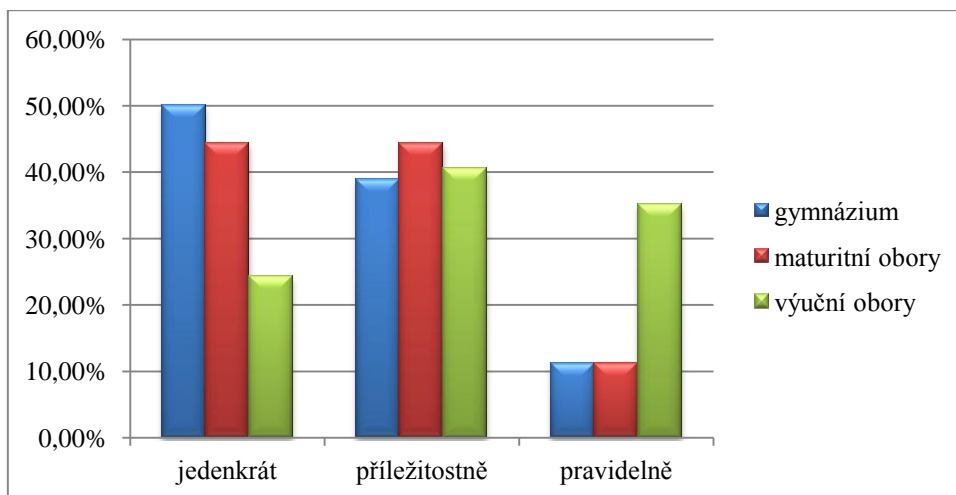

Tento graf zobrazuje respondenty, kteří v předchozí odpovědi uvedli, že s konopnými drogami mají zkušenosti, a jejich první kontakt s těmito návykovými látkami. Studenti gymnázia poprvé konzumovali konopné drogy v 77,78 % v patnácti a více letech věku a v 22,22 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem. Studenti maturitních oborů poprvé konzumovali konopné drogy v 72,22 % v patnácti letech či později a v 27,78 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem. Studenti výučních oborů konzumovali konopné drogy poprvé v 54,05 % v patnácti a více letech věku, v 32,43 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem a jako jediná sledovaná skupina respondentů měli studenti výučních oborů v 13,51 % první zkušenosti s konopnými drogami do dvanácti let věku.

Tabulka 15

Četnost konzumace konopných drog						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Jedenkrát	9	50%	8	44,44%	9	24,32%
Příležitostně	7	38,89%	8	44,44%	15	40,54%
Pravidelně	2	11,11%	2	11,11%	13	35,14%

Graf 16: Grafické vyjádření tabulky 15

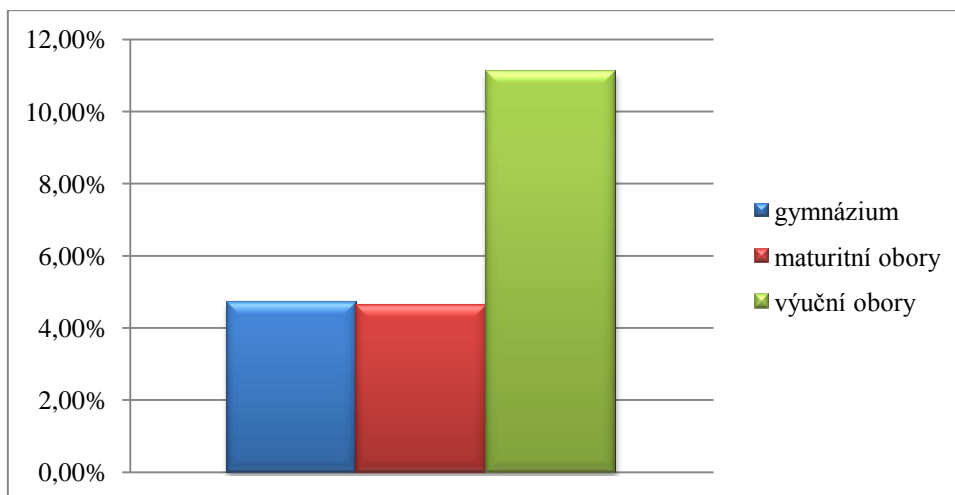
Tento graf ukazuje četnost užívání konopných drog mezi respondenty, kteří uvedli, že mají s těmito látkami zkušenosti. Pravidelně užívá konopné látky 11,11 % studentů gymnázia, 11,11 % studentů maturitních oborů a 35,14 % studentů výučních oborů. Příležitostně konzumuje konopné látky 38,89 % studentů gymnázia, 44,44 % studentů maturitních oborů a 40,54 % studentů výučních oborů. Jedenkrát v životě konzumovalo konopné látky 50 % studentů gymnázia, 44,44 % studentů maturitních oborů a 24,32 % studentů výučních oborů.

Halucinogeny

Tabulka 16

Halucinogeny			
	gymnázium	maturitní obory	výuční obory
počet respondentů	4	5	10
v procentech	4,71%	4,63%	11,11%

Graf 17: Grafické vyjádření tabulky 16

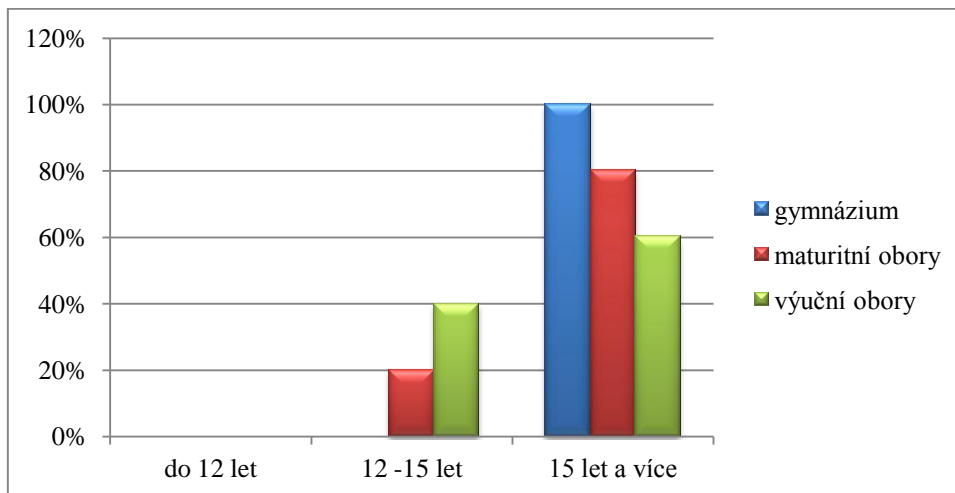

Tento graf procentuálně zobrazuje zkušenosti respondentů s užíváním halucinogenů. Nejčastěji užili halucinogeny studenti výučních oborů (11,11 %), dále studenti gymnázia (4,71 %) a studenti maturitních oborů (4,63 %).

Tabulka 17

Věk při první konzumaci halucinogenů						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
do 12 let	0	0%	0	0%	0	0%
12 – 15 let	0	0%	1	20%	4	40%
15 let a více	4	100%	4	80%	6	60%

Graf 18: Grafické vyjádření tabulky 17

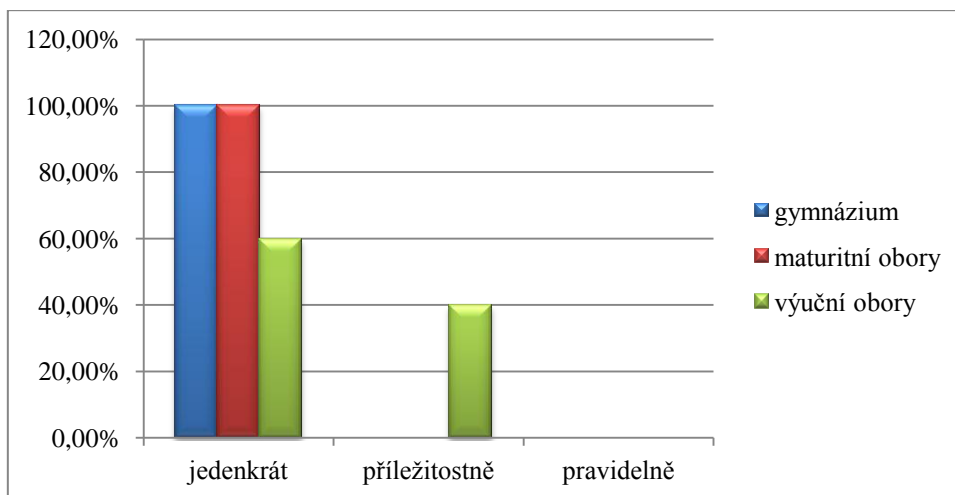

Tento graf zobrazuje respondenty, kteří v předchozí odpovědi uvedli, že s halucinogeny mají zkušenosti, a jejich první kontakt s těmito návykovými látkami. Všichni studenti gymnázia (100 %) poprvé užili halucinogeny v patnácti a více letech věku. Studenti maturitních oborů poprvé užili halucinogeny v 80 % v patnácti a více letech věku a v 20 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem. Studenti výučních oborů užili halucinogeny poprvé v 60 % v patnácti a více letech věku a v 40% mezi dvanáctým až patnáctým rokem.

Tabulka 18

Četnost konzumace halucinogenů						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Jedenkrát	4	100%	5	100%	6	60%
Příležitostně	0	0%	0	0%	4	40%
Pravidelně	0	0%	0	0%	0	%

Graf 19: Grafické vyjádření tabulky 18

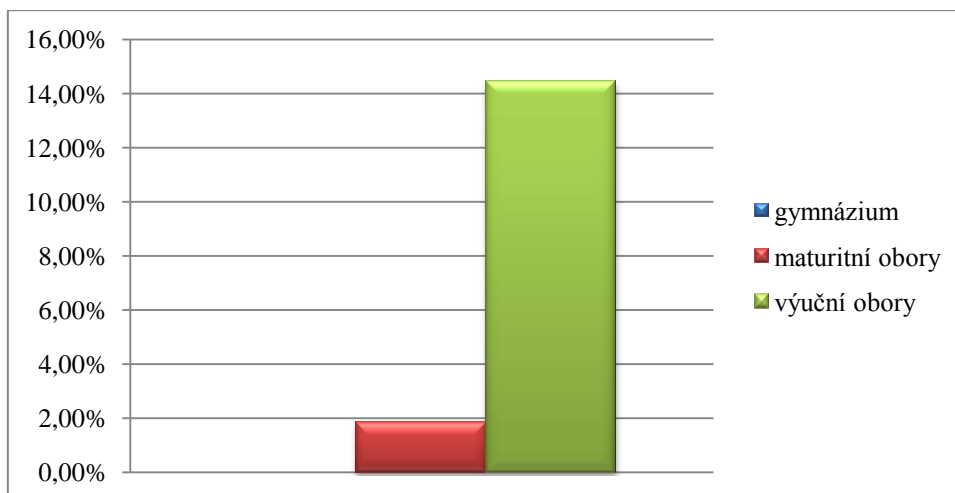
Tento graf ukazuje četnost užívání halucínogenů mezi respondenty, kteří uvedli, že mají s těmito látkami zkušenosti. Příležitostně užívá halucínogeny 40 % studentů výučních oborů. Jedenkrát v životě konzumovalo halucínogeny 100 % studentů gymnázia, 100 % studentů maturitních oborů a 60 % studentů výučních oborů.

Stimulační látky

Tabulka 19

Stimulační látky			
	gymnázium	maturitní obory	výuční obory
počet respondentů	0	2	13
v procentech	0%	1,85%	14,44%

Graf 20: Grafické vyjádření tabulky 19

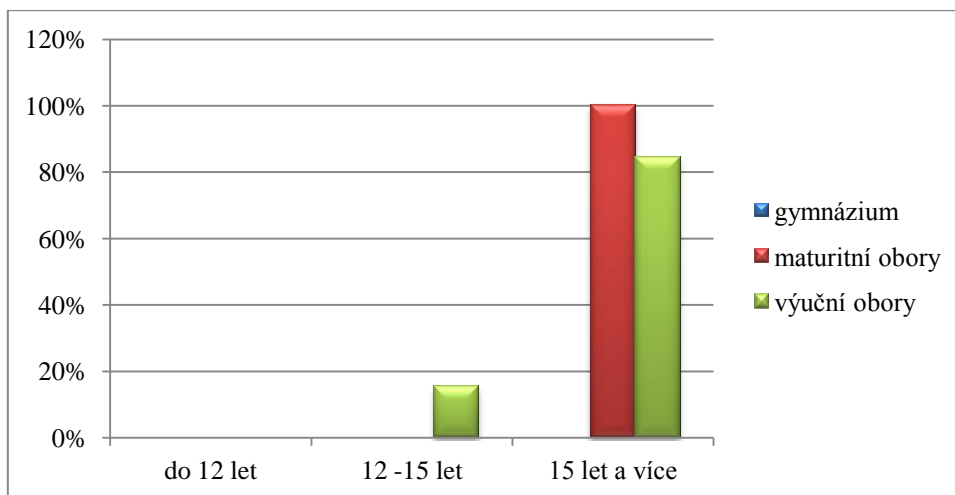

Tento graf procentuálně zobrazuje zkušenosti respondentů s užíváním stimulačních látek. Nejčastěji užívali stimulační látky studenti výučních oborů (14,44 %), poté studenti maturitních oborů (1,85 %). Z dotazovaných studentů gymnázia nikdo neuvedl vlastní zkušenost s užíváním stimulačních látek.

Tabulka 20

Věk při první konzumaci stimulačních látek						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
do 12 let	0	0%	0	0%	0	0%
12 – 15 let	0	0%	0	0%	2	15%
15 let a více	0	0%	2	100%	11	85%

Graf 21: Grafické vyjádření tabulky 20

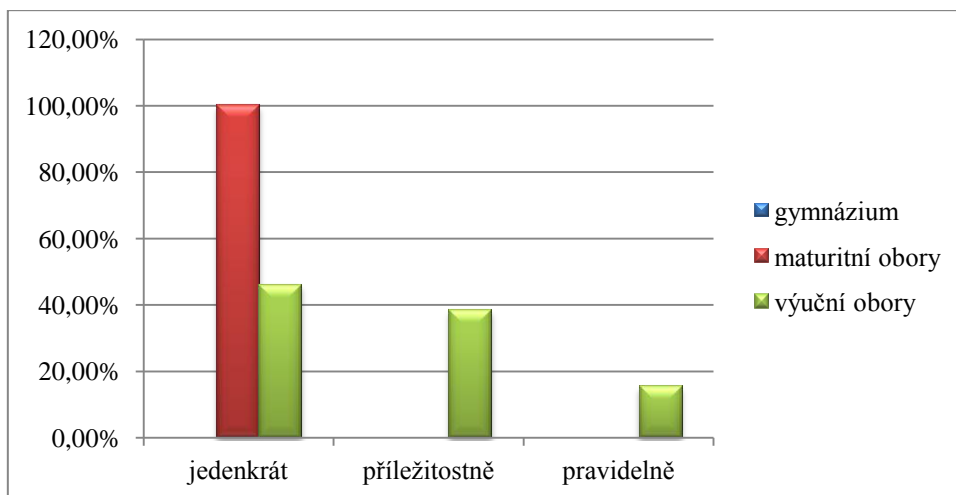

Tento graf zobrazuje respondenty, kteří v předchozí odpovědi uvedli, že mají zkušenosti se stimulačními látkami, a jejich první kontakt s těmito návykovými látkami. Všichni studenti maturitních oborů (100 %) poprvé užili stimulační látky v patnácti a více letech věku. Studenti výučních oborů užili stimulační látky poprvé v 85 % v patnácti a více letech věku, v 15 % mezi dvanáctým až patnáctým rokem.

Tabulka 21

Četnost konzumace stimulačních látek						
	gymnázium		maturitní obory		výuční obory	
	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech	počet respondentů	v procentech
Jednou	0	0%	2	100%	6	46,15%
Příležitostně	0	0%	0	0%	5	38,46%
Pravidelně	0	0%	0	0%	2	15,38%

Graf 22: Grafické vyjádření tabulky 21

Tento graf ukazuje četnost užívání stimulačních látek mezi respondenty, kteří uvedli, že mají s těmito látkami zkušenosti. Pravidelně užívá stimulační látky 15,38 % studentů výučních oborů. Příležitostně užívá stimulační látky 38,46 % studentů výučních oborů. Jedenkrát v životě konzumovalo stimulační látky 100 % studentů maturitních oborů a 46,15 % studentů výučních oborů.

Opiáty a těkavé látky

Nikdo z dotazovaných nevedl, že by měl s návykovými látkami z této kategorie látek jakoukoliv zkušenost.

8. Diskuze

Výzkum provedený v říjnu 2014 na Akademii Světlá nad Sázavou, který je sestaven z 283 vyplněných dotazníků od studentů gymnázia, maturitních oborů a výučních oborů, poskytuje data k pěti hlavním okruhům otázek.

K získaným výsledkům musíme přistupovat s určitou zdrženlivostí, jelikož mohou být ovlivněny prostředím, ve kterém byly dotazníky vyplněny (míněno školním prostředím), dále pak důvěrou v zachování anonymity respondentů ze strany zadavatele dotazníků a v neposlední řadě ovlivněním respondentů kolektivem, ve kterém dotazník vyplňovali.

Je důležité zmínit, že výsledky získané z výzkumu na Akademii Světlá nad Sázavou nelze zobecňovat. Lze zde však vidět určitou shodu s jinými výzkumy. Např. se studií ESPAD, která mimo jiné zkoumá užívání vybraných drog u adolescentů podle typu studované školy.

Z výzkumného šetření vyplývá, že studenti výučních oborů mají s návykovými látkami větší zkušenosti než jejich vrstevníci studující gymnázium či maturitní obory. Studenti výučních oborů začínají s experimentováním s návykovými látkami v mnohých případech již před dvanáctým rokem života. Toho si můžeme všimnout u analýzy zabývající se zkušenostmi s alkoholem a cigaretami a taktéž u analýzy konopných drog. S halucinogeny a stimulačními látkami experimentují studenti výučních oborů od dvanáctého roku. Oproti tomu jejich vrstevníci studující gymnázium či maturitní obory experimentují s návykovými látkami nejčastěji ve věku patnácti a více let. Domnívám se, že tento fakt vyplývá ze změny prostředí, přechodu ze základní školy na školu střední a s tím související větší dostupnosti návykových látek v kolektivu respondentů.

Věková hranice experimentování s návykovými látkami souvisí především s osobností jedince (emoční prožívání, rozumové hodnocení a autoregulace) a také s prostředím, ve kterém se daný jedinec vyskytuje. Lze tedy říci, že studenti výučních oborů se pohybují v rizikovějším prostředí než jejich vrstevníci studující gymnázium či maturitní obory a lze rovněž hovořit o sníženém rozumovém hodnocení a autoregulaci u studentů výučních oborů. Odborná literatura upozorňuje také na fakt, že nízká věková hranice jedinců užívajících návykové látky je spojována s nežádoucími formami návykového chování. S tím souvisí také skutečnost, že studenti výučních oborů ve výše

uvedených analýzách častěji než gymnazisté či studenti maturitních oborů uvádějí, že jednotlivé návykové látky konzumují pravidelně (alespoň jedenkrát týdně) či příležitostně oproti studentům gymnázia a maturitních oborů. U studentů gymnázia a maturitních oborů nejsou zaznamenány výrazné odchylky.

Výzkum také ukázal, že ve Světlé nad Sázavou je dle respondentů lehké sehnat nelegální látku, a že většina studentů zná ve svém okolí osoby, které nelegální látky užívají.

Bohužel jsem nebyla schopna získat data k porovnání z dřívějších let, jelikož podobný výzkum na Akademii neprobíhal. Proto navrhuji pravidelné opakování výzkumného šetření, z něhož bychom byli schopni sledovat a vyhodnocovat vývoj situace v daném prostředí.

V souvislosti se získanými daty navrhuji hlouběji analyzovat pozitivní přístup respondentů k užívání návykových látek, především hledání příčin a souvislostí. Bylo by vhodné se zaměřit na činitele ovlivňující rizikové chování adolescentů - rodinné zázemí, prostředí, v němž se respondenti pohybují, vliv médií (internet, televize, tisk atd.), dostupnost návykových látek apod.

Dále bych se důkladněji zaměřila na zdroje získávání informací respondentů o návykových látkách. Jedním z hlavních zdrojů informací by měly být preventivní programy ve škole. Dle získaných výsledků jsem dospěla k závěru, že dosavadní preventivní programy nejsou příliš účinné, a tudíž je třeba změnit jejich koncepci.

Dalším návrhem je zefektivnění či případné zavedení preventivních programů už od druhých stupňů základních škol, neboť již tito žáci se stávají rizikovou skupinou.

Ve spojitosti s mým studovaným oborem (společenské vědy) taktéž navrhuji v rámci hodin občanské nauky věnovat větší pozornost rizikovému chování u studentů, a to především drogové problematice. Mimo samotné drogové problematiky by bylo příhodné zahrnout do těchto hodin aktivity, jež rozvíjejí vlastní sebevědomí a sebeuvědomění. Díky právě takovým aktivitám můžeme posilovat názory studentů, které následně povedou k odmítavému postoji k drogám.

Závěr

Bakalářská práce prezentuje problematiku postojů adolescentů k užívání drog, konkrétně studentů Akademie Světlá nad Sázavou. Získané výsledky jsou porovnány mezi studenty gymnázia, maturitních a výučních oborů.

Teoretická část práce definuje postoje, adolescenci, rizikové chování, návykové látky a prevenci, tak aby blíže specifikovala danou problematiku. Empirická část, složená z tabulek a jejich grafického vyjádření následně doplněných o komentáře, vychází z dotazníkového šetření provedeného na Akademii Světlá nad Sázavou. Výsledky šetření přináší další důkazy o tom, že problematika užívání návykových látek mezi adolescenty je závažná.

Lze se domnívat, že postoje a jednání dospívajících jsou ovlivněny snadnou dostupností legálních i nelegálních návykových látek, nedůsledným dodržováním legislativy a též nedostačující prevencí.

Ze získaných výsledků prezentujících znepokojující poznatky o chování adolescentů, především studentů výučních oborů, nelze vyvozovat obecně platné závěry, ale domnívám se, že výsledky práce by mohly přispět k podpoře preventivních programů na Akademii Světlá nad Sázavou.

Výsledky práce také prezentují důležitost zařazování drogové problematiky do výuky, především do hodin občanské nauky.

Seznam použité literatury

1. ATKINSON L., Rita. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. s. 616–622. ISBN 80-7178-640-3
2. CSÉMY, Ladislav., CHOMYNOVÁ, Pavla. *Zaostřeno na drogy*. Praha: Úřad vlády České republiky. Únor 2012. Roč. 10, č. 1. ISSN 1214-1089
3. HARTL, Pavel., HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1
4. HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013. s. 95–116. ISBN 978-80-262-0534-0
5. HERMOCHOVÁ, Soňa. *Hry pro život: sociálně psychologické hry pro děti a mládež 1*. Praha: Portál, 1994. 174 s. ISBN 80-85282-79-8
6. HERMOCHOVÁ, Soňa. *Hry pro život: sociálně psychologické hry pro děti a mládež 2*. Praha: Portál, 1994. 146 s. ISBN 80-7178-042-1
7. ILLES, Tom. *Děti a drogy*. 2. upr. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2002. 55 s. ISBN 80-85866-50-1
8. KALINA, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti: Mezioborový přístup 2*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 343 s. ISBN 80-86734-05-6
9. KAYSOVÁ, Miroslava. Kouření cigaret a další formy rizikového chování adolescentů. *Československá psychologie*. Praha: Psychologický ústav AV ČR, 2003. Roč. 47, č. 1., s. 56–64. ISSN 0009-062X
10. KIKALOVÁ, Kateřina. KOPECKÝ, Miroslav. *Úvod do studia prevence závislostí dětí a dospívajících*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 45 s. ISBN 978-80-244-3928-0
11. LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 4. dopl. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 142–166. ISBN 80-247-1284-9
12. LAŠEK, Jan. *Sociální psychologie II*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. s. 48–55. ISBN 978-80-7435-116-7
13. MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003. 141 s. ISBN 80-7178-747-7
14. MARÁDOVÁ, Eva. *Prevence závislostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-70-9

15. MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. s. 30–38. ISBN 978-80-247-4580-0
16. MIOVSKÝ, Michal a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova & Togga, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7
17. MIOVSKÝ, Michal a kol. *Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy*. Praha: Univerzita Karlova & Togga, 2012. 100 s. ISBN 978-80-87258-74-3
18. NEŠPOR, Karel. *Jak poznat účinky drog a jaká mají rizika*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1997. 16 s. ISBN 80-7071-079-9
19. NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. 2. upr. vyd. Praha: Portál, 2003. 151 s. ISBN 80-7178-831-7
20. NEŠPOR, Karel. CSÉMY, Ladislav. „Průchozí“ drogy: *Co by měli vědět rodiče a další dospělí, kteří se starají o děti a dospívající*. Praha: Fortuna, 2002. 28 s. ISBN 80-7071-198-1
21. RADIMECKÝ, Josef a kol. *Úvod do Adiktologie: učební podklady ke kurzu*. Praha: Centrum adiktologie, 2007. 59 s. ISBN 978-80-239-9960-0
22. RAY, Oakley., KSIR, Charles. *Drugs, society and human behavior*. 7. vyd. Boston: McGraw-Hill, 1996. 462 s. ISBN 0-8151-7116-1
23. RICHTER, Jiří (ed.). *Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí: příručka o efektivní školní drogové prevenci*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. 156 s. ISBN 80-86734-38-2.
24. SKORUNKOVÁ, Radka. *Úvod do vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. s. 52–55. ISBN 978-80-7435-115-0
25. SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. 281 s. ISBN 978-80-274-2907-7
26. SOBOTKOVÁ NIELSEN, Veronika a kol. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. 147 s. ISBN 978-80-247-4042-3
27. ŠPALEKOVÁ, Marta a kol. *Nástrahy dnešní doby: Materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ*. Praha: Dr. Josef Raabe, 2011. 72 s. ISBN 978-80-87553-22-0

28. ŠTABLOVÁ, Renata a kol. *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1997. 214 s. ISBN 80-85981-64-5
29. TOWNSEND, John. *Hranice a dospívající*. Přel. R. Brahová. Praha: Návrat domů, 2009. 247 s. ISBN 978-80-7255-191-0
30. VAŠUTOVÁ, Marie. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2005. 278 s. ISBN 80-7042-691-8
31. VAŠUTOVÁ, Marie., PANÁČEK, Michal a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013. 137 s. ISBN 978-80-7464-125-1
32. VÝROST, Jozef., SLAMĚNÍK, Ivan a kol. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. s. 127–143. ISBN 978-80-247-1428-8
33. ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 95 s. ISBN 80-244-0709-4

Seznam tabulek

Tabulka 1	36
Tabulka 2	38
Tabulka 3	39
Tabulka 4	41
Tabulka 5	42
Tabulka 6	43
Tabulka 7	44
Tabulka 8	45
Tabulka 9	47
Tabulka 10	48
Tabulka 11	49
Tabulka 12	50
Tabulka 13	51
Tabulka 14	51
Tabulka 15	52
Tabulka 16	53
Tabulka 17	54
Tabulka 18	55
Tabulka 19	56
Tabulka 20	57
Tabulka 21	58

Seznam grafů

Graf 1: Grafické vyjádření tabulky 1	36
Graf 2: Grafické vyjádření tabulky 1	37
Graf 3: Grafické vyjádření tabulky 2	38
Graf 4: Grafické vyjádření tabulky 3	40
Graf 5: Grafické vyjádření tabulky 4	41
Graf 6: Grafické vyjádření tabulky 5	42
Graf 7: Grafické vyjádření tabulky 6	44
Graf 8: Grafické vyjádření tabulky 7	45
Graf 9: Grafické vyjádření tabulky 8	46
Graf 10: Grafické vyjádření tabulky 9	47
Graf 11: Grafické vyjádření tabulky 10	48
Graf 12: Grafické vyjádření tabulky 11	49
Graf 13: Grafické vyjádření tabulky 12	50
Graf 14: Grafické vyjádření tabulky 13	51
Graf 15: Grafické vyjádření tabulky 14	52
Graf 16: Grafické vyjádření tabulky 15	53
Graf 17: Grafické vyjádření tabulky 16	54
Graf 18: Grafické vyjádření tabulky 17	55
Graf 19: Grafické vyjádření tabulky 18	56
Graf 20: Grafické vyjádření tabulky 19	57
Graf 21: Grafické vyjádření tabulky 20	58
Graf 22: Grafické vyjádření tabulky 21	59

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník k bakalářské práci

Příloha B – Ukázka správně vyplněného dotazníky

Příloha C – Ukázka vyřazeného dotazníku

Příloha D – Minimální preventivní program Akademie Světlá nad Sázavou
dostupný na:

<http://www.akademie-svetla.cz/files/board/plan-drogy-2014-2015.pdf>

Příloha A

Dotazník k bakalářské práci na téma „Postoje adolescentů k užívání drog“

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

V dotazníku zakroužkujte vždy jednu odpověď, která je Vám nejbližší (u otázek č. 4 a 11 můžete vybrat více možností). V případě, že se Vám nelíbí ani jedna z nabízených odpovědí, máte prostor pro vlastní vyjádření k otázce v odpovědi „Jiné“.

Pozn.: Tento dotazník je anonymní a slouží výhradně pro potřeby výzkumu bakalářské práce. Žádám Vás tedy o pravdivé a co nejpřesnější vyplnění.

Kristýna Jelínková, studentka 3. ročníku Pedagogické fakulty v Hradci Králové

1. Pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena

2. Studuji:
 - a) Střední odborné učiliště
 - b) Střední odbornou školu s maturitou
 - c) GymnáziumNapište název Vašeho oboru:.....

3. Ročník studia:

4. Kde získáváte informace o drogách?
 - a) Ve škole
 - b) Na internetu
 - c) Z médií (noviny, televize...)
 - d) Z odborné literatury
 - e) Jiné:*Lze vybrat více možností.*

5. Co si představíte pod pojmem droga?
 - a) Nelegální látku se silnou závislostí
 - b) Nelegální látku, ale i alkohol a cigarety
 - c) Látku navozující příjemné stavy
 - d) Látku ohrožující naše zdraví
 - e) Jiné:

6. Když se řekne „drogově závislý“, co si vybavíte?
 - a) Osobu, která je díky své závislosti předurčena k tomu, aby překračovala zákon.
 - b) Osobu, která bez drogy nemůže být.
 - c) Osobu, která je nemocná.
 - d) Jiné:

7. Z jakého důvodu podle Vás lidé užívají drogy?
- a) Chtějí vyzkoušet jaké to je.
 - b) Řeší tím své osobní problémy.
 - c) Protože to dělají jejich přátelé.
 - d) Chtějí se odlišit od ostatních.
 - e) Jiné:
8. Znáte ve svém okolí osoby, které užívají drogy?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Myslíte si, že lze ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce drogu?
- a) Ano
 - b) Ne
10. Pokud Vám někdo nabídne drogu, jak se zachováte?
- a) Odmítnu nabídku.
 - b) Přijmu drogu a užiji ji.
 - c) Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu.
 - d) Přijmu, ale nenechám si ji, nabídnu ji například kamarádovi.
 - e) Jiné:.....
11. Máte vlastní zkušenost s užíváním drog?
- a) Ne, ale chtěl(a) bych to vyzkoušet.
 - b) Ne
 - c) Ano, alkohol a cigarety
 - d) Ano, konopné drogy (marihuana a hašiš)
 - e) Ano, halucinogeny (LSD, lysohlávky ...)
 - f) Ano, stimulační látky (pervitin, kokain ...)
 - g) Ano, opiáty (heroin, opium ...)
 - h) Ano, těkavé látky (toluen, benzín ...)
- Lze vybrat více odpovědí.*
12. V případě, že jste v předchozí otázce odpověděl(a) „ano“ napište věk, ve kterém jste měli první kontakt s drogou a napište četnost užívání konkrétní drogy (jedenkrát, příležitostně, pravidelně):
- příklad: alkohol – 17 let, příležitostně*

.....

.....

.....

Příloha B

Dotazník k bakalářské práci na téma „Postoje adolescentů k užívání drog“

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

V dotazníku zakroužkujte vždy jednu odpověď, která je Vám nejbližší (u otázek č. 4 a 11 můžete vybrat více možností). V případě, že se Vám nelíbí ani jedna z nabízených odpovědí, máte prostor pro vlastní vyjádření k otázce v odpovědi „Jiné“.

Pozn.: Tento dotazník je anonymní a slouží výhradně pro potřeby výzkumu bakalářské práce. Žádám Vás tedy o pravdivé a co nejpřesnější vyplnění.

Kristýna Jelínková, studentka 3. ročníku Pedagogické fakulty v Hradci Králové

1. Pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena

2. Studuji:
 - a) Střední odborné učiliště
 - b) Střední odbornou školu s maturitou
 - c) GymnáziumNapište název Vašeho oboru:.....

3. Ročník studia:!

4. Kde získáváte informace o drogách?
 - a) Ve škole
 - b) Na internetu
 - c) Z médií (noviny, televize...)
 - d) Z odborné literatury
 - e) Jiné:*Lze vybrat více možností.*

5. Co si představíte pod pojmem droga?
 - a) Nelegální látku se silnou závislostí
 - b) Nelegální látku, ale i alkohol a cigarety
 - c) Látku navozující příjemné stavy
 - d) Látku ohrožující naše zdraví
 - e) Jiné:

6. Když se řekne „drogově závislý“, co si vybavíte?
 - a) Osobu, která je díky své závislosti předurčena k tomu, aby překračovala zákon.
 - b) Osobu, která bez drogy nemůže být.
 - c) Osobu, která je nemocná.
 - d) Jiné:

7. Z jakého důvodu podle Vás lidé užívají drogy?
- Chtějí vyzkoušet jaké to je.
 - Řeší tím své osobní problémy.
 - Protože to dělají jejich přátelé.
 - Chtějí se odlišit od ostatních.
 - Jiné:
8. Znáte ve svém okolí osoby, které užívají drogy?
- Ano
 - Ne
9. Myslíte si, že lze ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce drogu?
- Ano
 - Ne
10. Pokud Vám někdo nabídne drogu, jak se zachováte?
- Odmítnu nabídku.
 - Přijmu drogu a užiji ji.
 - Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu.
 - Přijmu, ale nenechám si ji, nabídnu ji například kamarádovi.
 - Jiné:.....
11. Máte vlastní zkušenost s užíváním drog?
- Ne, ale chtěl(a) bych to vyzkoušet.
 - Ne
 - Ano, alkohol a cigarety
 - Ano, konopné drogy (marihuana a hašiš)
 - Ano, halucinogeny (LSD, lysohlávky ...)
 - Ano, stimulační látky (pervitin, kokain ...)
 - Ano, opiáty (heroin, opium ...)
 - Ano, těkavé látky (toluen, benzín ...)
- Lze vybrat více odpovědí.*
12. V případě, že jste v předchozí otázce odpověděl(a) „ano“ napište věk, ve kterém jste měli první kontakt s drogou a napište četnost užívání konkrétní drogy (jedenkrát, příležitostně, pravidelně):
- příklad: alkohol - 17 let, příležitostně*
alkohol - 16 let, pravidelně

cigarety - 16 let, jednou

Příloha C

Dotazník k bakalářské práci na téma „Postoje adolescentů k užívání drog“

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

V dotazníku zakroužkujte vždy jednu odpověď, která je Vám nejbližší (u otázek č. 4 a 11 můžete vybrat více možností). V případě, že se Vám nelíbí ani jedna z nabízených odpovědí, máte prostor pro vlastní vyjádření k otázce v odpovědi „Jiné“.

Pozn.: Tento dotazník je anonymní a slouží výhradně pro potřeby výzkumu bakalářské práce. Žádám Vás tedy o pravdivé a co nejpřesnější vyplnění.

Kristýna Jelínková, studenta 3. ročníku Pedagogické fakulty v Hradci Králové

1. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

2. Studuji:

- a) Střední odborné učiliště
- b) Střední odbornou školu s maturitou
- c) Gymnázium

Napište název Vašeho oboru: *silár*.....

3. Ročník studia: *2*.....

4. Kde získáváte informace o drogách?

- a) Ve škole
 - b) Na internetu
 - c) Z médií (noviny, televize...)
 - d) Z odborné literatury
 - e) Jiné: *od rodičů*.....
- Lze vybrat více možností.*

5. Co si představíte pod pojmem droga?

- a) Nelegální látku se silnou závislostí
- b) Nelegální látku, ale i alkohol a cigarety
- c) Látku navozující příjemné stavy
- d) Látku ohrožující naše zdraví
- e) Jiné: *zdraví*.....

6. Když se řekne „drogově závislý“, co si vybavíte?

- a) Osobu, která je díky své závislosti předurčena k tomu, aby překračovala zákon.
- b) Osobu, která bez drogy nemůže být.
- c) Osobu, která je nemocná.
- d) Jiné: *řeky*.....

7. Z jakého důvodu podle Vás lidé užívají drogy?
- a) Chtějí vyzkoušet jaké to je.
 - b) Řeší tím své osobní problémy.
 - c) Protože to dělají jejich přátelé.
 - d) Chtějí se odlišit od ostatních.
 - e) Jiné: *je to máma*.....
8. Znáte ve svém okolí osoby, které užívají drogy?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Myslíte si, že lze ve Světlé nad Sázavou sehnat lehce drogu?
- a) Ano
 - b) Ne
10. Pokud Vám někdo nabídne drogu, jak se zachováte?
- a) Odmítnu nabídku.
 - b) Přijmu drogu a užiji ji.
 - c) Konopné drogy přijmu, ale ostatní odmítnu.
 - d) Přijmu, ale nenechám si ji, nabídnu ji například kamarádovi.
 - e) Jiné:.....
11. Máte vlastní zkušenost s užíváním drog?
- a) Ne, ale chtěl(a) bych to vyzkoušet.
 - b) Ne
 - c) Ano, alkohol a cigarety
 - d) Ano, konopné drogy (marihuana a hašiš)
 - e) Ano, halucinogeny (LSD, lysohlávky ...)
 - f) Ano, stimulační látky (pervitin, kokain ...)
 - g) Ano, opiáty (heroin, opium ...)
 - h) Ano, těkavé látky (toluen, benzín ...)
- Lze vybrat více odpovědí.*
12. V případě, že jste v předchozí otázce odpověděl(a) „ano“ napište věk, ve kterém jste měli první kontakt s drogou a napište četnost užívání konkrétní drogy (jedenkrát, příležitostně, pravidelně):
příklad: alkohol – 17 let, příležitostně

.....
je to máma
.....
.....

Příloha D

Minimální preventivní program

Akademie – VOŠ, Gymnázium a SOŠUP Světlá nad Sázavou

Minimální preventivní program

Obsah

1. Charakteristika školy
2. Cíle preventivního programu
3. Činnost školního metodika prevence
4. Činnost školy
5. Činnost pedagogických pracovníků
6. Aktivity rodičů
7. Plán prevence pro školní rok 2014/2015
8. Kontakty
9. Legislativa
10. Příloha - Doporučení pro učitele – postupy v případě výskytu rizikového chování žáků

1. Charakteristika školy

Akademie – VOŠ, Gymnázium a SOŠUP nabízí tyto studijní programy:

- čtyřleté gymnaziální vzdělávání zakončené maturitní zkouškou
- čtyřleté sociální obory zakončené maturitní zkouškou
- čtyřleté výtvarné a uměleckořemeslné obory zakončené maturitní zkouškou
- tříleté sociální a řemeslné obory zakončené závěrečnou zkouškou
- dvouleté nástavbové studium zakončené maturitní zkouškou
- vyšší odbornou školu zakončenou absolutoriem

Na naší škole studuje přibližně 600 žáků, z nichž je asi 350 ubytováno na Domově mládeže.

Akademie – VOŠ, Gymnázium a SOŠUP sídlí v komplexu budov vystavěných v letech 1968 - 1971 nedaleko centra města, v klidném prostředí na břehu řeky Sázavy.

V současné době má škola 14 kmenových učeben, z toho 12 s kapacitou 30 míst a 2 učebny pro výuku dělených skupin s kapacitou 20 míst, odborné učebny s kapacitou 30 míst (učebna matematiky a fyziky, učebna biologie, učebna informatiky a učebna hudební výchovy), tři modernizované multimediální jazykové učebny a čtyři samostatné ateliéry pro výuku předmětů výtvarného a uměleckého charakteru. Většina učeben je vybavena bílou emailovou tabulí, PC s připojením na internet a dataprojektorem, takže lze uplatňovat i moderní výukové metody. Gymnaziální třídy jsou vybaveny notebooky, které mohou žáci využívat i k domácí práci.

Škola má multimediální učebnu s kapacitou 30 míst, kde je využita interaktivní tabule, dataprojektor a výpočetní technika k výuce vybraných předmětů. Velká zasedací místnost školy má kapacitu 100 míst a slouží pro přednáškovou a společenskou činnost; je však běžně využívána i jako multimediální učebna pro početnější skupiny a třídy.

V provozu jsou dvě specializované laboratoře. V chemické laboratoři je 30 pracovních míst pro provádění laboratorních prací z anorganické a částečně také z organické chemie. Technologická laboratoř s 12 pracovními místy slouží k provádění prací potřebných k získání praktických znalostí absolventů sklářských a keramických oborů.

Kromě budovy školy, kde jsou učebny a laboratoře, škola vlastní dvě budovy DM částečně upravené pro vyučování, jídelnu a kuchyň (kompletně rekonstruované a modernizované v roce 2009), tělocvičnu, dílny odborného výcviku. Všechny budovy tvoří uzavřený areál propojený spojovacími chodbami. Venkovní areál zahrnuje hřiště pro míčové hry, hřiště pro plážový volejbal, školní zahradu a další prostory pro relaxaci žáků s lavičkami, doplněné sochami a plastikami, které jsou dílem žáků uměleckořemeslných oborů.

V prostorách školy a DM je v současné době vytvořeno 45 míst s PC připojenými neomezeně k internetu po celý den. PC jsou propojeny ve třech samostatných sítích. K využití pedagogům i žákům slouží velkokapacitní kopírka a tiskárna zapojená do jedné z větví. K dispozici pro žáky a studenty školy jsou tři laserové tiskárny, kopírky a skenery a větší počet inkoustových tiskáren. Učebna výpočetní techniky dokončená v roce 2005 využívá nejnovější výpočetní techniku, počet pracovních míst je nyní 24.

V roce 2009 proběhla také rekonstrukce školní knihovny, která byla přestěhována do nových prostor a jako její součást byl vybudován i školní klub s kuchyňkou a sociálním zázemím. Knihovna školy má již více než 10 000 svazků, větší část je určena pro potřeby a volný čas žáků. Část učitelské knihovny obsahuje především odborné publikace sloužící k průběžnému vzdělávání učitelů. Veškerá literatura je dostupná žákům a studentům, půjčování knih probíhá dvakrát týdně v pravidelné výpůjční době. Knižní fond je průběžně doplňován a rozšiřován o další publikace i výukové CD-ROM. Na škole jsou též k dispozici odborné časopisy (Zdraví, Psychologie Dnes, Regenerace, Závislost)

Škola ve Světlé n. S. má bezbariérový přístup.

V naší škole se setkávají žáci z různých sociálních prostředí, jsou zde zastoupeny i různé etnické menšiny, žáci s různým stupněm inteligence i žáci s tělesným a mentálním handicapem. Tato vysoká míra variability žáků klade vysoké nároky na práci školního psychologa, výchovného poradce a metodika prevence a ostatních pedagogických pracovníků.

Učitelský sbor je plně kvalifikovaný a aprobovaný, učitelé mají předepsané vysokoškolské vzdělání nebo si ho dokončují, někteří mají i tři aprobace. Sbor tvoří asi 60 pracovníků, většina pracuje na plný úvazek. Škola využívá i externisty, většinou výtvarníky profesionály. Většina učitelů má dlouhodobé zkušenosti s výukou a dokáží velmi brzy rozpoznat studijní možnosti žáků a učební programy přizpůsobit

úrovni žáků. Učitelé se v rámci osobního rozvoje také účastní vzdělávacích seminářů a školení, a to jak odborných, tak metodických.

Naše škola je charakteristická individuálním a otevřeným přístupem pedagogických pracovníků k žákům, který pomáhá vytvářet pozitivní sociální klima na škole. Učitelé pracují v liberálním prostředí, které jim umožňuje využití nejnvhodnějších pedagogických metod, výukových strategií a vlastního tvůrčího postupu. V našich náborových materiálech se prezentujeme jako škola rodinného typu. Naší prioritou je spokojený žák, kterému vzdělávací program nabízí individuální přístup a řešení podle okamžité situace po celou dobu jeho studia

Škola má také velkou nabídku nepovinných předmětů, vzdělávacích kurzů a kroužků především uměleckého zaměření.

Pro žáky přijatých do prvních ročníků organizuje škola adaptační pobyty, pro žáky 1. ročníků lyžařský kurz, pro žáky 2. ročníků vodácký kurz a pro žáky 3. ročníků sportovně turistický kurz.

V souladu s učebním plánem jsou zařazovány do výuky i další organizační formy: přednášky, divadelní a filmová představení, exkurze, kurzy, zájezdy, výměnné pobyty v zahraničí, výlety atd.

Při škole je v souladu se školským zákonem zřízena Školská rada, která úzce spolupracuje s vedením školy; na aktivitách školy se podílí také studentská samospráva. Při škole pracuje také SRPDŠ (Sdružení rodičů a přátel dětí školy).

2. Cíle preventivního programu

a) dlouhodobé cíle:

- předcházet, minimalizovat či oddalovat rizikové chování, tzn. chování, které má negativní dopad na zdraví, sociální, psychický a fyzický vývoj jedince (agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, záškoláctví, závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování)
- vychovávat k zdravému životnímu stylu
- zvyšovat odolnost žáků vůči sociálně patologickým jevům a snížení rizik a vlivů, které narušují jejich zdravý osobnostní a sociální vývoj
- rozvíjet psychosociální dovednosti žáků
- vést žáky ke zdravému sebevědomí, správnému sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, k poznání sebe sama a k zvládnutí zátěžových situací
- vytvářet nabídku volnočasových aktivit pro žáky
- vytvářet zdravé životní prostředí ve škole a jejím okolí

- včasné identifikovat rizikové chování žáků a sociálně patologické jevy ve škole a v její blízkosti
- realizovat preventivní program systémově a kontinuálně

b) cíle pro tento školní rok:

- prohloubit spolupráci školního metodika (Mgr. Veronika Karlová) s výchovným poradcem (Mgr. Jana Neugebauerová), s výchovným poradcem – psychologem (Mgr. Lucie Rezlerová) a s koordinátorem školního vzdělávání environmentální výchovy (Mgr. Eva Bernadová)
- prohloubit spolupráci školního metodika s krajským školským koordinátorem prevence (Mgr. Petr Horký) a okresním metodikem prevence při PPP Havlíčkův Brod (Mgr. Eva Stloukalová)
- prohloubit spolupráci školního metodika s ostatními pedagogickými pracovníky, především s třídními učiteli a s učiteli výchov, a s vychovateli DM
- prohloubit spolupráci a komunikaci mezi školou a rodiči, motivovat rodiče k aktivnějšímu přístupu ve spolupráci se školou
- navázat kontakt s odbornými organizacemi zaměřující se na primární prevenci a započít s nimi spolupráci (zorganizovat preventivní programy)
- důsledně kontrolovat dodržování školního řádu a ukládání sankcí podle školního řádu

3. Činnost školního metodika prevence

- tvorba minimálního preventivního programu
- realizace minimálního preventivního programu
- koordinace spolupráce s krajským metodikem prevence a okresním metodikem prevence, s OSPOD, s městskou a státní policií
- koordinace práce pedagogických pracovníků související s prevencí rizikového chování, především výchovných poradců a třídních učitelů
- zajištění a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů, o metodách a formách primární prevence pedagogickým pracovníkům
- průběžné získávání nových vědomostí a dovedností týkající se problematiky prevence rizikového chování
- vedení a průběžná aktualizace databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů
- identifikace žáků s rizikovým chováním, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště

4. Činnost školy

- vytváří podmínky pro realizaci preventivního programu (dle aktuální finanční situace)
- podporuje klima spolupráce, důvěry a otevřenosti mezi pedagogickými pracovníky navzájem, mezi žáky a pedagogickými pracovníky a mezi školou a rodiči
- vytváří zdravé životní prostředí
- vytváří školní řád, dbá na jeho dodržování a ukládá výchovná opatření při porušení
- vytváří ŠVP, ve kterém je zakomponována problematika prevence sociálně patologických jevů
- poskytuje kariérové poradenství (zodpovídá výchovný poradce Mgr. Jana Neugebauerová)
- identifikuje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, zajišťuje následnou pomoc těmto žákům a jejich integraci do výchovně vzdělávacího procesu (zajišťuje výchovný poradce – psycholog Mgr. Lucie Rezlerová)
- vytváří podmínky pro integraci žáků s tělesným postižením
- informuje rodiče o aktivitách školy, o prospěchu a chování žáků (webové stránky školy, třídní schůzky, dny otevřených dveří, sjednané individuální schůzky)
- nabízí volnočasové aktivity pro žáky
- organizuje adaptační pobyty pro žáky prvních ročníků
- organizuje sportovní kurzy pro žáky 1., 2. a 3. ročníků (odpovídá Mgr. Jan Krajiček)
- organizuje výlety, exkurze, zájezdy (odpovídají jednotliví pedagogičtí pracovníci)

5. Činnost pedagogických pracovníků

- zakomponovat do tematických plánů jednotlivých předmětů témata týkající se prevence sociálně patologických jevů a rizikového chování (agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, záškoláctví, závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování) (zodpovídají jednotliví vyučující)
- používat ve výuce takové metody a formy vyučování, které pomáhají rozvíjet komunikační dovednosti žáků, schopnosti řešit konflikty, poznávat sebe sama a podporovat zdravý životní styl
- budovat klima důvěry a otevřenosti
- přistupovat k žákům s ohledem na jejich individuální potřeby
- rozvíjet efektivní a vstřícnou komunikaci se zákonnými zástupci žáků

- rozvíjet spolupráci se školním metodikem prevence a výchovnými poradci
- včasné rozpoznat žáky s rizikovým chováním
- o přestávkách plnit pedagogický dozor
- kontrolovat docházku a omluvenky žáků (zodpovídají třídní učitelé)
- kontrolovat dodržování školního řádu

6. Aktivity rodičů

- možnost podílet se na činnosti školy v rámci Školní rady a SRPDS
- zajímat se o prospěch a chování svých dětí (dvakrát ročně - v listopadu a dubnu, se konají schůze SRPDS, možnost konzultací s metodikem prevence, s výchovnými poradci a jednotlivými pedagogickými pracovníky – kontakty na webových stránkách školy)
- možnost informovat se o dění na škole na webových stránkách školy
- prostřednictvím sponzorského daru podpořit činnost školy

7. Aktivity ve školním roce 2014/2015

a) Preventivní programy

- S hudbou proti drogám – 27. února 2015 – 1. ročníky – organizuje V. Karlová
- Prodej červené stužky (symbol účasti s HIV pozitivními a boje proti AIDS) – prosinec 2014 – organizuje V. Karlová

b) Seznam volnočasových aktivit nabízených školou:

7 mil	Mgr. Eva Bernadová	pondělí 14.15 – 16.15
Aerobic	Jana Kubičková	dle dohody
Aranžér	Bc. Kristýna Sedláková	čtvrtek 13.30 – 18.00
Aranžování	Bc. Olga Blažková	pondělí od 16.30
Broušení skla	Jaroslav Kadlec, DiS	pondělí 15.00 – 17.00
DofE	Bc. Olga Blažková	dle dohody
DofE	Lenka Charvátová, DiS	dle dohody
Florbal	Miroslav Sklenář	dle dohody
Fotbal	Jaromír Vodička	dle dohody
Francouzská konverzace	Akad. soch. Sylvie Choisnel	pondělí 19.00 – 20.00
Francouzština I	Mgr. Lenka Zadinová	úterý 14.20 – 15.05, čtvrtek 14.20 – 15.05

Francouzština II	Mgr. Lenka Zadinová	středa a pátek 7.00 – 7.40
Keramický kroužek	Kateřina Jiskrová	úterý 14.15 – 16.15
Keramika	Petra Sedlmajerová	středa 14.00 – 17.00
Kovárna	Akad. soch. Jan Tomešek	středa 14.00 – 17.00
Kresba, malba	Akad. soch. Sylvie Choisnel	pondělí 16.00 – 18.00
Latina pro začátečníky	Mgr. Lenka Zadinová	čtvrtek 7.00 – 7.40
Malba skla	Věra Procházková	pondělí 8.00 – 13.00
Meteorologická měření a pozorování	Mgr. Michal Šimek	členové se schází nepravidelně, na základě domluvy
Němčina pro začátečníky	Ing. Květa Svitáková	pondělí 6.45 - 7.30
Posilovna	Jana Kubičková	dle dohody
Posilovna	Miroslav Sklenář	dle dohody
Posilovna	Miroslav Popr	dle dohody
Posilovna	Jaromír Vodička	dle dohody
Práce s počítačem	Miroslav Sklenář	dle dohody
Psaní všemi deseti	Ing. Lenka Pinkasová	úterý 7.00 – 7.40
Psaní všemi deseti	Bc. Olga Blažková	dle dohody
Sklářská huť	Ondřej Pospíšil	sudý čtvrtek 12.00 – 15.00
Školní knihovna	Mgr. Lenka Zadinová	úterý 18.00 – 19.00, středa 15.00 – 16.00
Truhlárna	Jiří Hájek	úterý 13.30 – 15.30
Turistický kroužek	Lenka Charvátová, DiS	dle dohody
Vaření a pečení	Alena Janáková	dle dohody
Vitráže	Miloš Jirovec	středa 14.00 – 16.00
Volejbal	Jana Kubičková	dle dohody
Volejbal	Jaromír Vodička	dle dohody
Volná tvorba	Ing. Michal Hošek	čtvrtek 16.00 – 17.30
Výtvarný kroužek - výzdoba DM	Alena Janáková	dle dohody
Zlatnická dílna	Mgr. Magda Bártová	středa 12.00 – 14.00

c) Exkurze

Termín	Místo exkurze	Téma exkurze	Počet dní	Dozor
I. A				
24.9.		Šlachamr (kováři)	1	Hošek
I. E				
5.11.	Brno	Výstava Bodies	1	Zajíčková
11.12.	Praha	Kulturní památky	1	Zajíčková
II. E				
14.10.	Brno	Výstava Bodies	1	Lacinová
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Lacinová
listopad	Háj	ÚSP Domov Háj	1	Lacinová
III. E				
14.10.	Brno	Výstava Bodies	1	Pavlíková
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Pavlíková
říjen	Jihlava	Dětské centrum		La, PaM
IV. E				
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Brzoňová
říjen	Brno	Výstava Bodies	1	Brzoňová
23.10.	HB	Prohlídka porodnicko-gynekologického oddělení	1	Karlová
I. G				
podzim	Žďár	Muzeum knihy a Santiniho stavby	1	Zadinová
podzim	Praha	Židovské muzeum - přednáška	1	Zadinová
10.10.	Světlá	Exkurze – Sběrný dvůr a skládka Rozinov	2 hod	Bernadová Michková

II. G				
podzim	Žďár	Muzeum knihy a Santiniho stavby	1	Zadinová
10.10.	Světlá	Exkurze – Sběrný dvůr a skládka Rozínov	2 hod	Bernadová Michková
IV. G				
29.9.	Brno	Výstava Bodies	1	Poříz
I. P				
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Zelená
II. P				
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Hůlová
I. SV				
24.9.		Šlakhamr (kováři)	1	Hošek
II. SV				
24.9.		Šlakhamr (kováři)	1	Hošek
podzim	Praha	Výstava fotografií	1	Poříz
III. SV				
24.9.		Šlakhamr (kováři)	1	Hošek
říjen	Jihlava	Veřejná zeleň, ZOO - nové realizace	1	Slavíčková
říjen	HB	Park Budoucnost, Vlkovsko	1	Slavíčková
říjen	Brno	Výstava Bodies	1	Roháčková
prosinec	Praha	Kulturní památky	1	Roháčková
IV. SV				
24.9.		Šlakhamr (kováři)	1	Hošek
podzim	Praha	Královská cesta	1	Michková Boumová
I. V				
říjen	Praha	Národní galerie	1	Choisnel

listopad	Praha	Národní galerie, výstava	1	Choisnel
II. V				
listopad	Praha	Designblock	1	Jírovec A. Černá
listopad	Praha	Laufen,vitra	1	Černá Vokřálová
říjen	Praha	Národní galerie	1	Choisnel
listopad	praha	Národní galerie, výstava	1	Choisnel
podzim	Praha	Výstava fotografií	1	Poříz
podzim	Žďár	Muzeum knihy a Santiniho stavby	1	Zadinová
III. V				
listopad	Praha	Designblock	1	Jírovec A. Černá
říjen	Praha	Národní galerie	1	Choisnel
listopad	Praha	Národní galerie, výstava	1	Choisnel
říjen	Praha	Bienále	1	Poříz
podzim	Brno	Výstava Bodies	1	Poříz
22.10.	Praha	Výstava českého designu „ Mladí a úspěšní „ v Praze	1	Klímšová Pospíšilová
IV. V				
říjen	Praha	Designblock	1	Jírovec A. Vokřálová
listopad	Praha	Laufen,vitra	1	Černá Vokřálová
říjen	Praha	Národní galerie, výstava	1	Choisnel
listopad	Praha	Národní galerie Královská cesta	1	Choisnel Michková
22.10.	Praha	Výstava českého designu „ Mladí a úspěšní „ v Praze	1	Klímšová Pospíšilová

d) Sportovní kurzy

- Lyžařský výcvikový kurz – 1. ročník – leden 2015
- Letní sportovní kurz – 2. ročník – červen 2015
- Letní sportovní kurz – 3. ročník – červen 2015

e) Zájezdy

- Poznávací zájezd do Paříže – září 2014 – organizuje Zadinová
- Výstava Joana Miró ve Vidni – prosinec 2014 – organizuje Slavíček
- Poznávací exkurze do Osvětimi – květen 2015 – organizuje Zadinová

f) Ostatní

- Třídění odpadu – zodpovídá E. Bernadová

8. Legislativa:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Novela vyhlášky 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů
- Novela vyhlášky 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Č.j. MSMT- 22294/2013-1

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy - Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR (25 884/2003-24)
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018
- Národní strategie prevence kriminality na období 2012-2015
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládež na období 2013 - 2018

9. Kontakty

a) Zaměstnanci školy

- Ředitel školy: Ing. Jindřich Vodička, email: vodicka@akademie-svetla.cz
- Školní metodik prevence: Mgr. Veronika Karlová, email: karlova@akademie-svetla.cz
- Výchovný poradce: Mgr. Jana Neugebauerová, email: neugebauerova@akademie-svetla.cz
- Školní psycholog: Mgr. Lucie Redlerová, email: rezlerova@akademie-svetla.cz

b) Seznam regionálních zařízení poskytujících primární, sekundární a terciární prevenci v oblasti závislostí:

- **Krajský školský koordinátor prevence:** Mgr. Petr Horký, tel: 564602941, email: horky.p@kr-vysocina.cz
Žižkova 57, Jihlava 587 33
www.prevence-info.cz
- **PPP Havlíčkův Brod**
Nad Trať 335
Havlíčkův Brod 580 01
Okresní metodik prevence: Mgr. Eva Stloukalová, tel: 736125501, email: stloukalova@hbnet.cz
- **Portimo, o.p.s. - Centrum prevence CéPéčko**
Drobného 301
Nové Město na Moravě 592 31
www.portimo.cz
- **Nadosah**
Masarykovo nám. 299
Bystřice nad Pernštejnem 593 01

- **Klub Zámek**
Leopolda Pokorného 15
Třebíč 674 01
www.klubzamek.cz
- **Střed, o. s.**
Mládežnická 229
Třebíč 674 01
<http://www.stred.info/cze/>
- **Spektrum**
nám. Republiky 22
Žďár nad Sázavou 591 01
<http://www.spektrum.kolping.cz/>

c) Důležitá telefonní čísla:

- Akademie – VOŠ, Gymnázium a SOŠUP Světlá nad Sázavou 569 452 441
- Odbor sociálních věcí MÚ Světlá nad Sázavou 569 496 688
- Záchraná lékařská služba 155, 112
- Nemocnice Havlíčkův Brod 569 472 111
- Policie ČR, tísňové volání 158, 112
- Policie ČR Světlá nad Sázavou 974 271 741
- Městská policie Světlá nad Sázavou 569 496 694
- Hasiči 150, 112
- Linka důvěry STŘED 568 44 33 11 a 775 22 33 11
- Bílý kruh bezpečí Jihlava 257 317 110
- Oblastní charita Havlíčkův Brod 569 426 070

10. Příloha

Doporučení pro učitele – postupy v případě výskytu rizikového chování žáků Veškeré kroky činíme za přítomnosti druhého pedagogického pracovníka

1. Tabákové výrobky v prostorách školy

- odebrat žákovi tabákové výrobky a zabránit mu v další konzumaci
- provést zápis s vyjádřením žáka
- informovat ŠMP, zákonného zástupce žáka a vedení školy
- vyvodit sankce stanovené školním řádem

2. Alkohol v prostorách školy

a) Konzumace alkoholu ve škole:

- odebrat žákovi alkohol a zabránit mu v další konzumaci
- pokud je žák v ohrožení života, zavolat lékařskou službu první pomoci
- provést zápis s vyjádřením žáka (odkud má alkohol)
- informovat vedení školy, metodika prevence a zákonného zástupce
- pokud není žák schopný pokračovat ve výuce, ihned vyzoomět zákonného zástupce, aby žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
- pokud není zákonný zástupce nezletilého žáka dostupný, vyzoomí škola orgán sociálně právní ochrany dětí a vyčká jeho pokynů
- z konzumace alkoholu ve škole je nutné vyvodit sankce dle školního řádu
- protiprávní je i navádění mladších 18 let ke konzumaci alkoholu

b) Nález alkoholu ve škole:

- uvědomit vedení školy
- nález uložit u vedení školy
- sepsat stručný záznam (informace ŠMP)

c) Zadržení alkoholu u studenta:

- sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka (datum, místo a čas, podpis žáka, u kterého byl alkohol nalezen nebo který ho našel), pokud žák odmítne podepsat, uvede se tato skutečnost do zápisu
- zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy nebo zástupce
- o nález vyzoomět zákonného zástupce žáka a ŠMP
- při opakovaném nálezu poskytnout informace orgánu sociálně právní ochrany dítěte

3. OPL (omamné a psychotropní látky) v prostorách školy

a) Konzumace OPL ve škole:

- odebrat žákovi OPL a zabránit mu v další konzumaci

- pokud je žák ohrožen na zdraví nebo životě, zavolat lékařskou službu první pomoci
- pokud není žák ohrožen, provést zápis s vyjádřením žáka
- uvědomit vedení školy
- pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování nebo není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, ihned vyrozumět zákonného zástupce, aby žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
- pokud není zákonný zástupce nezletilého žáka dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů
- z konzumace OPL ve škole je nutné vyvodit sankce dle školního řádu

b) Distribuce OPL

- distribuce OPL je vždy protiprávním jednáním, množství OPL není rozhodující
- přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním (na množství OPL závisí, zda toto jednání bude kvalifikováno jako přešůpek, nebo trestný čin, ale nemusí mít vliv na kázeňský postih dle školního řádu)
- pokud má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR (jedná se o podezření ze spáchání trestného činu)
- pokud se jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola zákonného zástupce a OSPOD

c) Nález OPL nebo látky, kterou považujeme za OPL ve škole nebo u žáka

- látku nepodrobujeme testování
- uvědomíme vedení školy
- za přítomnosti dalšího pracovníka školy vložíme látku do obálky, napíšeme datum, čas, místo nálezů, obálku přelepíme, přelep opatříme razítkem školy a svým podpisem a uschováme do školního trezoru
- za přítomnosti člena vedení školy sepíšeme stručný záznam s vyjádřením žáka, datum, místo a čas nálezů, podpis studenta, pokud to odmítá, uvedeme tuto skutečnost do zápisu
- o nálezů vyrozumíme Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky
- pokud byla látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předáme látku výše uvedeným postupem přivolanému lékaři, další postup nutný k identifikaci látky zajistí Policie ČR

d) Podezření, že některý ze žáků má OPL u sebe:

- jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přešůpku, proto toto šetření spadá do kompetence Policie ČR
- ihned vyrozumíme Policii ČR, zkonzultujeme s ní postup a informujeme zákonného zástupce nezletilého žáka
- žáka je nutné izolovat od ostatních a do příjezdu Policie ČR ho mít pod dohledem, v žádném případě neprovádíme osobní prohlídku ani prohlídku jeho věcí